

FÖLDES 90

A MŰVÉSZET TANÍTÓJA — A TANÍTÁS MŰVÉSZE

FÖLDES 90

A MŰVÉSZET TANÍTÓJA — A TANÍTÁS MŰVÉSZE

KÖSZÖNTI:

ÁBRAHÁM (BÓDISS) EDIT ≈ APAGYI MÁRIA ≈ BALOGH VERA ≈ CSALOG GÁBOR
CSOMAY ZSÓFIA ≈ DEBRECZENI TÓTH ÁGNES ≈ DETRE VILLŐ ≈ DOMAHIDY LÁSZLÓ
FARNADI TAMARA ≈ FLASKAY BENCE ≈ FÜLEI BALÁZS ≈ GERŐ KATALIN
GŐZ LÁSZLÓ ≈ HOLLERUNG GÁBOR ≈ HOLLÓS MÁTÉ ≈ HORN ANDRÁS
HORVÁTHNÉ DR. CSOMÓ ORSOLYA ≈ JAKAB GÉZA ≈ KECSKEMÉTI GÁBOR
KEMENES ANDRÁS ≈ DR. KERTÉSZ-WILKINSON IRÉN MARGIT ≈ KIRÁLY CSABA
KOVÁCS-MOLNÁR JUDIT ≈ LAKATOS GYÖRGY ≈ LÁZÁR ESZTER ≈ MALINA JÁNOS
MASA ANITA ≈ NAGY LÓRÁNTNÉ (KOVÁCS BARBARA) ≈ NAGY PÉTER ≈ PAJZS GÁBOR
FRANCESCO MARIO POSSENTI ≈ RÉVÉSZ DORKÁS ≈ SIMON IZABELLA
SOLYMOSI TARI EMŐKE ≈ SZEPES ERIKA ≈ SZOMBATFALVY CSILLA ≈ TIHANYI LÁSZLÓ
TÓTH ENDRE ≈ UHERECKY ESZTER ≈ VÁRJON DÉNES ≈ ZELINKA TAMÁS

FOTÓ:

BIRTA ENDRE ≈ FELVÉGI ANDREA ≈ MÉSZÁROS ISTVÁN

Készült a *PARLANDO* felkérésére

Szerkesztette és tervezte: JAKAB GÉZA

ISBN 978-615-80852-1-2

A kiadást támogatta:

Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete

Előadóművészi Jogvédő Iroda Egyesület

Editio Musica Budapest

Készült a Prime Rate nyomdában 200 példányban,
ebből 50 sorszámozott.

Ez a számú példány.

SZKARABEUSZ KIADÓ

AKKORD ZENEI KIADÓ

BUDAPEST 2026

„...ha megismerek valamit,
szeretném, ha más is megismerné,
ha szépnek találok valamit,
szeretném, ha más is szépnek találná...”

A handwritten signature in black ink, consisting of a series of connected loops and a long horizontal stroke at the end.

BRILIÁNS TANÁROM

19 évig tartottak iskolás éveim. Sok tanár tanított: közismereti és zenei. Mindegyik jó tanár volt és mindegyik rendes ember. Éppen ezért tisztelettel és hálával gondolok valamennyiükre. Közülük azonban csak egyre emlékezem megkülönböztetett szeretettel és hálával, Ő pedig Földes Imre, aki 1967 és 1970 között zeneirodalmat tanított nekünk a Liszt Ferenc Zeneművészei Főiskola ZTI Budapesti Tagozatán. Emlékeim nemcsak azért kalandoznak most hozzá, mert 90 éves lett, hanem azért is, mert briliáns tanárunk volt!

Mivel érdekelt ki ezt a nagy elismerésnek számító jelzőt? Azzal, hogy nemcsak szeretett tárgyat tanította kivételes felkészültséggel, expresszivitással, hanem egyúttal egész életünkre nyitottá tette elménket a zenei világ teljességére — úgy, ahogy sem előtte, sem utána senki! Sőt, mindezekon felül örömeinkkel-bánatainkkal is együtt érzett, ahogy ezt minden jó szülő teszi egy életen át. Igen, egy életen át, mert Földes Imrére mindig lehetett számítani, ha elfogyott a tudományunk, vagy ha biztatásra, megerősítésre volt szükségünk fontos döntések előtt... Ez azokra az esetekre is vonatkozik, amikor nem mi kerestük Őt, hanem Ő keresett minket, mert felelősségteljes figyelme sohasem szűnt meg egykori tanítványai iránt: megérezte, hogy mikor van szükségünk rá.

Példaként említem, hogy néhány hónapja egy e-mailben azt kérdezte tőlem a rá mindig is jellemző udvarias kedvességgel, hogy „elolvastam-e egy szerző hosszú tanulmányát az első mondattól az utolsóig?” Mint oly sokszor, most is igaza volt: a tanulmány vége felé már igen-igen ellankadt szerkesztői figyelmem!

75. születésnapjára nyilvános FÉSZEK Klubbéli ünnepségen azt a kívánságot tolmácsoltam felé, hogy „sokasodjanak az olyan tanárok, mint Földes Imre, mert akkor nem kell féltetni a magyarországi zenepedagógiát.” Erre azt válaszolta, és jelenlévő drága felesége ezt meg is erősítette, hogy „Ők ebben már sajnos nem tudnak segíteni...”

Mi azonban igen, ha a Tőle tanultakat sikerül továbbadnunk kollégáinknak és tanítványainknak, hogy legalább morzsák jussanak a ma generációjának is mindabból, amit nekünk Zseniális Tanárunktól egykoron szerencsénk volt ellesni.

Drága Imre!

Nagy szeretettel köszöntünk születésnapod alkalmából! Természetesen nem csak ezen a jeles ünnepen, hanem mindig a legnagyobb hálával és szeretettel gondolunk Rád. Mindkettőnk életében meghatározó példakép voltál már a Zeneakadémia Előkészítő évei óta. Mi egy nagyon szerencsés generációhoz tartozunk, mert olyan nagyhatású, hiteles tanáregyenlőségektől tanulhattunk, mint amilyen Te vagy. A legfontosabb útravalót kaptuk Tőled. Megmutattad, milyen soha nem szűnő kíváncsisággal keresni, kutatni, tanulni, figyelni a jelenségeket a zene birodalmán belül és azon túl. Tőled hallottunk először a társművészetek kapcsolatáról, arról, hogy minden mindennel összefügg, egymásra hat és egymást segíti. Megmutattál nekünk egy olyan gondolkodásmódot, amely azóta is a legfontosabb számunkra, ráadásul mindezt egy Rád annyira jellemző, fantasztikus, humorral teli, szeretetteljes módon. Egy kicsit mindannyian a zenei gyermekeid voltunk, vagyunk. Hihetetlen öröm, hogy mindig ott vagy a koncertjeinken, követed életünket, zenei utunkat. Nálad a tanítás nem zárult le a zeneakadémiai diplomával. Életed, tudásod, emberséged igazi reményforrás és iránytű számunkra, amiért mindig óriási hálával gondolunk Rád.

Isten éltesen nagyon sokáig
szeretben, egészségben!

Öleléssel

Iza és Dénes

FÖLDES TANÁR ÚR 90

Földes Imre tanár úrnál tanultam 1988 és 1991 között zenetörténetet. Rengetegen voltunk egy terembe bezsúfolva, különböző szakokról. Az órák kellemetlenül korán, szerda reggel 8 órakor kezdődtek. Földes tanár úr lebilincselő stílusban tanított, vagy inkább adott elő. Engem nagyon megfogott, hogy integrált módon tanítja a művészeteket, diaképeket vetített, szalagos magnót használt a digitális technika előtti korban. Építészet, festészet, szobrászat, mozgáskultúra is jelen volt a zene mellett, általa szereztem tudomást például Gaudíróól, és lettem Gaudí-rajongó. Tanárként én magam is igyekszem ilyen integrált módon tanítani, és kezdetben magam is az úgynevezett „Földes-kazettákat” használtam az óráimon.

A következő kedves történet a harmadév végi zenetörténet szigorlaton esett meg velem, amelyen a háromévi anyagból, a teljes zenetörténetből kellett vizsgáznunk. Ennek keretében mindenki rongyosra hallgatta a Földes-kazettákat, és rongyosra lapozgatta a jegyzetet, mert az egyik feladat az volt, hogy ha a Tanár Úr bárhol bekapcsolja a magnót, akkor nekünk meg kell mondani, hogy melyik szerző melyik művét halljuk. Én ebből a célból vettem életem első walkmanjét, hogy napi 24 órában tudjam hallgatni a zenei anyagot.

A szigorlaton nagyon izgultam, ezért amikor megszólalt a zene, bár láttam lelki szemeim előtt a jegyzetlapot, mindent le tudtam róla olvasni, csak a szerzőt nem. „Zsoszskéne ezt már tudni!” — próbált nekem segíteni a Tanár Úr, de addigra már annyira bepánikoltam, hogy csak nagyon nehezen vettem észre, hogy sügni akart nekem (Josquin des Prés volt a szerző). Kegyelemnégyessel távoztam a vizsgáról. Diploma után néhányszor még belopóztam a szerda reggeli órákra.

1974 és 77 között a Tanárképzőn jártam Földes Imre tanár úrhoz. Mint életem legmeghatározóbb tanárának legnagyobb tisztelője, különböző szakmai fórumokon már sokszor megnyilvánultam róla, újat nehezen tudnék mondani. Ezért hát most egy rövid személyes történetet mondok el, ami hozzá kapcsolódik, és egy kis adalék lehet a teljességhez.

Mint köztudott, Földes Imre Semmelweis utcai óráin mindig zsúfolt volt a terem, alig lehetett széket találni! Ennek az (is) volt az oka, hogy híre ment az előadásainak, és más egyetemekről is megjelentek hallgatók, hogy élvezzék azokat a hihetetlenül érdekes, tulajdonképpen összművészeti órákat, amelyek az ő soha másnál nem tapasztalt, szinte gyermeki lelkesedésével, a munkája iránti olthatatlan imádatával párosulva születtek meg a szemünk láttára, és akár az ő saját tanulmányaikhoz is nyújthattak segítséget, vagy mindettől függetlenül, egyszerűen csak élményszerűek voltak.

Egyszer kicsit késtem, és mire beértem, egyetlen szabad hely volt, egy általam ismeretlen, nagyon szép lány mellett! Előadás közben kiderült, hogy bölcsészkarra jár, és nagyon szereti a zenét. Ő is a Földes-előadások hírére érkezett, mert van egy szabad délelőttije.

Arra az előadásra nem nagyon emlékszem, mert a lány szépségének és intellektusának láttán persze nem tudtam igazán másra figyelni. Annál inkább igyekeztem saját „bennfentességemet” — mai szóval — „tolni”, fitogtatni. Úgy tűnt, nem is teljesen sikertelenül! Lett néhány randink, színház, mozi, beszélgetések. De aztán jött az átkozott behívó a katonasághoz (istenem, heti 6–8 temetés a Chopin Gyászindulóval és társaival...), amit, sokakkal ellentétben, nem tudtam megúszni. És a dolog itt szép lassan el is halt, mielőtt kibontakozhatott volna...

Nagyon sokat kaptam Imrétől, de ezt az élményemet eddig senkinek sem meséltem. Most tehát elérkezettnek látom az időt ezt is megköszönni!

EMLÉKEIM FÖLDES TANÁR ÚRRÓL

1972 és 76 között végeztem el a Tanárképzőt magánének-szolfézs-karvezetés szakon, 1 évet kihagyva első gyermekem megszületése miatt, ezért lett a három évből négy...

A Tanár Úr óráit nagyon szerettem, élmény volt minden előadása. Ha néha egy-egy kötelező órát el is blicceltem, az ő előadásait soha nem hagytam ki. Általa bemutatva ismertem és szerettem meg sok olyan zenét, amelyek még ma is lenyűgöznek.

Amikor, egy év kihagyás után, a III. év második féléve végén vizsgáztam nála, a kisfiam már 15 hónapos volt. Minden zenét felismertem akár 2 ütemről is, elemezni is tudtam azokat, de a kötelező irodalomból semmit sem olvastam el, és ezt a vizsga elején el is mondtam. Tanár Úr elmosolyodott, és azt kérdezte, ezt miért mondtam el? Lehet, hogy nem is kérdezett volna semmit a kötelező irodalomból...

A vizsga nagyon jól sikerült, jelest kaptam volna, ha nem vallom be, hogy a kötelezőkből nem készültem... így „csak” jó osztályzatot kaptam, de annak is nagyon örültem. Aztán a vizsga végén a Tanár Úr azt mondta: azzal kellett volna kezdenem a vizsgát, hogy megmutatom a kisfiam fotóit, mert ugye vannak nálam? És hogy akkor most a kötelező irodalom kérdései helyett hadd nézze meg a fotókat!

Mindig nagy szeretettel és tisztelettel gondolok vissza Tanár Úrra, az ő lelkesedése, a tanításhoz és a hallgatókhoz való személyes hozzáállása mindig is példa volt előttem.

RÉVÉSZ DORKÁS

Nagy öröm számomra, hogy részt vehetek Tanár Úr köszöntésében, mert nagy hatással volt rám egész személyisége. Az ELTE ének-zene-karvezetés szakán 1992-ben végeztem, zenetörténetre ájtártunk a Semmelweis utcába. Az angol mellett ezzel a szakommal több évtizeden keresztül éneket tanítottam gimnáziumban, másfél éven keresztül angol nyelven is, és néhány éve általános iskolában szintén. Jóformán a kezdetektől fogva úgy közelítettem az ének-zene tanításához, hogy azt a komplex szemléletet próbáltam átadni a diákoknak, amit Földes tanár úrtól láttam. Nemcsak a zenét, hanem mindazt, ami a háttérben található, megmutattam. A történelmi, eszmei és társművészeti kapcsolódásokra is rámutattam a gyerekeknek, és megpróbáltam kicsit „felnyitni a szemüket”. Jóformán minden egyes órára való készülésemnél felidéztem, egy-egy korral vagy zeneszerzővel kapcsolatban mit hallottam azon a bizonyos, Semmelweis utcai teremben hallott órán, mit mondott a tanárunk, aki olyan lelkesedéssel és lendülettel tartott minden órát, mintha huszonéves diák lenne, akiben csak úgy ég a „tűz”. Akkora tudással, és mellette nyitottsággal fordult mindenhez és mindenkihez, amit akkor, és ennyi idő után is csak csodálni tudok. A mai napig, amikor egy-egy zeneszerzővel foglalkozunk, mindig eszembe jut, mit mondott a Tanár Úr arról a szerzőről, történelmi vagy társadalmi háttéréről, és felvillannak olyan történetek vagy anekdoták, amelyeket az évek alatt hallottunk. Bátran kimondhatom, hogy abból élek és az ad alapot a további tanuláshoz és fejlődéshez, amit Tőle kaptam.

Soha nem fogom elfelejteni azokat a perceket, amiket a vizsgái előtt kint a folyosókon töltöttünk az évfolyamtársakkal, találgatva, hogy most milyen részlet lesz az, ami akkor éppen nem fog eszünkbe jutni, vagy milyen apróságot fog kérdezni, amit persze elmondott az órán. Egy-egy sikeres vizsga után beültünk a csoporttársakkal teázni és megkönnyebbülten örülni! Nagyon kemény volt, de meg kell adni, hogy a legemberségesebb és legempathikusabb vizsgák voltak ezek. A mai napig arra a szigorlatra vagyok szinte a legbüszkébb, amit a III. év végén sikeresen letettem.

A diploma megszerzése után is volt lehetőségem találkozni vele előadásokon, illetve amikor személyesen kerestem meg zenével kapcsolatos kérdésekkel. Mindenre készségesen és a tőle megszokott lendülettel válaszolt.

A legnagyobb megbecsüléssel és elismeréssel emlékezem mindarra, amit tanulhattam ettől a méltán elismert zenetörténészről. Nem túlzás, ha azt mondom, hogy a sok-sok év alatt, amit több egyetemen eltöltöttem és tanultam, a zenetörténet-órák maradnak a legemlékezetesebbek és legértékesebbek számomra. Szinte a legtöbbet itt tanulhattam.

Hálás vagyok az életnek, hogy járhattam Földes Imre tanár úrhoz. Öszinte tisztelettel és szeretettel kívánok neki egészséget és még sok kellemes évet!

A SZÍV MEGSZAKAD!! EGY NÓNA!

— így kiáltott fel a 70-es évek végén, egy ködös októberi délutánon, a Semmelweis utcai Tanárképző Főiskola zenetörténet óráján Földes tanár úr. Schumann-dalok volt az óra anyaga, a borús időjárásra való tekintettel a Tanár Úr kifejezetten azokat a dalokat játszotta le, amelyek tökéletesen illettek a zord, depressziós időhöz.

Valahol itt érintett meg a romantika, addig egyáltalán nem érdekelték a Schubert-, Schumann-dalok. Különleges érzéke volt ahhoz, hogy pár mondattal berántsa az embert a zene közepébe.

Mi, akik rajongtunk érte, szó szerint minden óráján ott voltunk, olyan csomagot kaptunk, amit a mesékben terülj asztalkámnak neveznek: mindig vissza lehet nyúlni a tanításához. Ma, lassan 70 évesen is nap mint nap eszembe jutnak a szavai. Földesnél ötöst kapni, az tripla Kossuth-díjnak felelt meg!

Az órákon elejtett humoros mondásai („miért mászik a szi a fára” — mondta ezt a keleti zenék kapcsán), vagy a bölcsességek („jó szöveggönyv nélkül operát írni olyan, mint hús nélkül húslevest főzni”) tették felejthetetlené tanítását.

1976-ban, amikor még első évfolyamosok voltunk, szolfézst is tanított nekünk. Az órán Beethoven — Haydnnak ajánlott — op. 2 No. 1 *f-moll zongoraszonáta* főtémáját elemeztük.

A főtéma egy C felütéssel kezdődik, és szabályos 8 ütemes. Az egyik fuvolista hallgató az ütemeket megszámlolta, és 9 ütem jött ki neki. Fel is tette a kezét, és mondta, hogy a Tanár Úr elszámolta magát, a főtéma 9 ütemes. Földes Tanár Úr szemében végtelen harag gerjedt, de száján enyhe mosollyal, kedvesen megkérdezte: „Ön melyik kottát nézi, hölgyem?” A hallgató felmutatta a kottát, és a felütés ütemét is beszámítva, győzelemittasan, fennhangon kiszámolta a 9 ütemet! Tanár Úr csak annyit mondott, hogy „igen, a zenében is a 2×2 néha tényleg 5, de kap egy hetet arra, hogy átgondolja”. Segítségként csak annyit mondott, hogy „mikor kimond egy mondatot, akkor a levegővétele is a mondat értelméhez kapcsolódik?”

A Földes-„körhöz” tartozni a legnagyobb kiváltság volt. A sok-sok kirándulás, mindig valahogy a zenéhez kapcsolva, álomszerű tanár-diák viszonyban zajlott. Tudáséhségünket a legtökéletesebb zenészeletre való felkészítésre használta.

Azt gondolom, hogy Földes tanár úr a világirodalom egyik legszebb, legzeneibb regényének (Thomas Mann: *Doktor Faustus*) egyik főhőse, Wendel Kretzschmar evilági leszármazottja.

Boldog születésnapot kívánok, TANÁR ÚR!

FÖLDES IMRÉRŐL

Tüneményes nagynéném, Balázs Ilona tanára volt Földes Imrének a „Zenegimnáziumban”. Szenvedélyesen szeretett tanítani, művészettörténetet, latint, franciát, olaszt is tanított. A gimnáziumban a kedvenc osztálya volt, amelyikbe Földes Imre is járt. Antal Imre, Dobszay László, Devich Sándor az osztálytársai voltak, és Erkel Tibor, Durkó Zsolt, Devich János is beletartoztak ebbe a baráti-növendéki körbe. Nagyszerű társaság volt. Én akkor, gyerekként sokat hallottam róluk Ica nénémtől humoros történeteket, és mivel ő a lakásában még sok évig tartott baráti magán művészettörténet-órákat, amelyek zsúrokká is alakultak, később már a házastársakkal és gyermekecskéikkel is összejártak Ica néném teraszára.

Akkor ismertem meg Imrét, amikor ők, mint érettségiző osztály, a Csillagdában voltak, néném által meghívva a mi lakásunkba, ott fenn a hegyen, ami nagyméretű szolgálati lakás volt (lévén apám az igazgató). Mi a testvéreimmel igen jól szórakoztunk, mert ez a kitűnő társaság rendkívül jó humorú volt. Antal Imre és Földes Imre igen vicces szövegelést folytattak, amit öccseim akkor felvettek egy nagyon kezdetleges magnetofonnal, és évekig visszahallgattuk. Sajnos ez már régen eltűnt, de jól emlékszem arra a hangulatra, amit ezek a művelt, remek fiúk keltettek. Később én is jártam néném művészettörténet-óráira a lakásába, ahol ez a társaság összejött időnként.

Évek múlva, mikor az Iparművészeti Főiskolára jártam, örömmel jelentkeztem a fakultatív zenetörténet-órára, amit kellemes meglepetésemre Földes Imre tartott. Ez éveken át a főiskola egyik legjobb ajándéka volt, különösen az után, hogy Imre följánlotta, hogy ha van kedvünk, alakítsunk egy kis kórust. Volt kedvünk nagyon is. Hetenként egy este nyolcan–kilencen, bennmaradván a főiskolán, összejártunk énekelni. A diplomázás után is megmaradt az a kis kórus, Imre lakásán, majd egymás lakásaiban felváltva jöttünk össze. Imre nagy türelemmel vezette ezeket a próbákat a meglehetősen fegyelmezetlen iparművész társasággal. Amikor már

némileg begyakoroltuk magunkat és kis repertoárunk lett, Imre vállalta, hogy a főiskola évnyitóján, és főleg a diplomaosztó ünnepségein műsort adjunk, ami, azt hiszem, nemcsak nekünk volt remek élmény, hanem a közönség számára is ünnepi jelenség volt. Közben, ahogy esküvők alakultak, azokon is énekeltünk, és templomokban kisebb zenei szolgálatot teljesítettünk. Ez a kórus hatvan év után ma is megvan, MOMENTO névvel, létszámában fiatalokkal kibővülve, illetve ma már főleg fiatalabbakból áll. Imre egészen az előző évezred utolsó éveig vezette a kórust. Utána több remek karnagy váltotta egymást, de az alapot mindig Földes Imre kisugárzása képviselte, ami nekem személyesen nagyon nagy ajándék volt. Mindig külön öröm ma is koncerteken Vele találkozni.

A KÓRUSRÓL

A hatvanas–hetvenes években az Iparművészeti Főiskolán a zenetörténet vagy irodalomtörténet kötelezően választandó tantárgy volt az első két évfolyam számára. A zenetörténetet Földes tanár úr tanította. Az óra minden csütörtökön délután 6-8-ig tartott. A Tanár Úr az 58-as villamossal érkezett, bőr aktatáskával és egy hatalmas magnóval felszerelve. El voltunk bűvölve attól, amit kaptunk Tőle, és ahogyan közvetíteni tudta az elmesélhetetlen muzsikát. Úgy éreztük, Neki sem volt ellenére a közeg, ahová a sors sodorta. Az akkori rektorhoz — dr. Pogány Frigyeshez — fordultunk: folytatódhatna-e a zenetörténet-oktatás egészen a diplomáig? Így is történt. Egyik alkalommal, mikor az itáliai vokális muzsikáról volt szó, felmerült, hogy jó volna ezt inkább énekelni, mint csak hallgatni. Így alakult meg a kis kórus, amit a Tanár Úr vezetett. Diplomázás után többször próbáltunk az Ő lakásán is, az egyik tenor ölében az akkor még ici-pici Judittal. Sok helyen felléptünk, kórusversenyen díjat nyertünk, rádióban ősbemutatót énekeltünk, a Tanár Úr hetvenedik és nyolcvanadik születésnapján köszöntöttük Őt a számára átköltött szövegű kórusművel és a versbe szedett kórustörténettel.

Mindannyian hálásak vagyunk azért a világért, amit megnyitott előttünk. Bízunk benne, hogy a feléje áradó sok szeretet még sokáig élte!

A MOMENTO KÓRUS TÖRTÉNETE

Egyszer régen, nagyon régen,
Zugligetnek hűvösében,
Homályba vész, oly rég volt már,
Hogy egy zenetöri órán

Sok fiatal összegyűltek,
Egy terembe mind beültek,
Madrigál volt épp a téma,
A társaság nem volt béna.

Kottát bújtunk, szolmizáltunk,
S utána csak belevágtunk,
Földes tanár úr csak intett,
S megszólalt a két kis kvintett.

Hat leány és négy szép fiú —
Az ábrándunk nem volt hiú:
Következő szeptembertől
Kórus lett a tíz emberből.

Felléptünk az iskolában
Évnyitón és évzárón,
Templomban és rongyosbálban
Meg a Kossuth Rádión.

Sok-sok évig bírta velünk
Drága Földes tanár úr,
Végül aztán úgy éreztük,
Feszültni kezd már a húr.

Akkor libbent be a képbe
Egy megfagyott muzsikus:
Név szerint Zoboki Gábor,
Várta őt a pulpitus.

Beintett a bal karjával,
Selyemsálja lobogott,
S hogy a ritmus rendben legyen,
Jobb lábával dobogott.

Ám a világhír az nagy úr,
Parancsolta: menni kő!
Segített nekünk a bajban
A szép Bence Enikő.

Következett Sándor Bence,
Ki profi volt, nem pincér;
Úgy festett fent a dobogón,
Akárcsak egy hőscincér.

Kóruslányok szíve vérzett,
Hogy Bence is elszelelt...
Kórusvezetői posztért
Két lány versenyre is kelt.

Sziklás Tünde volt az egyik:
Magas, karcsú, fekete,
Másik meg az Erdős Gigi:
Szőke hajú, kicsike.

Kupaktanács döntött róla,
Hogy a két lány egyszerre
Legyen, ki a kórusunkat
Dicsőségre vezesse.

Végül Gigi is dobantott,
Felvitte isten dolgát,
Itt maradt hát nekünk Tünde,
Adjunk a sorsnak hálát.

Sziklaszilárd a mi Tündénk:
Vidám, szép és szigorú,
Néha-néha felhőzi be
Szép homlokát a ború.

Kánya Ditta segít Neki,
Könnyebb legyen munkája,
Ha úgy tűnik, néhanapján
Belénk törik bicskája.

Ám élete úgy hozta, hogy
Kissé elszaporodott —
Egy cseppel még sírdogált
És végül minket itthagytott.

Kórus sorsa úgy alakult,
Akárcsak egy szép mese:
Felbukkant az életünkben
A szép Zaránd Emese.

Jöttek ám a fiúk, lányok,
Mert hallották a híret:
Itt lehet ám kóstolgatni
Az éneklés jó ízét!

Van itt mindenféle-fajta
Aggastyán és csecsemő,
Kövér, sovány, hosszú, rövid,
Csúnya fiú, csecse nő.

Akárhányfélék vagyunk is,
Morcos, kedves, vagy tahó,
Mindahányan csak azt mondjuk:
Énekelni nagyon jó!

FÖLDES TANÁR ÚR

Sok meghatározó tanáregyéniség hatására lesz a zenészből elkötelezett muzsikos, hangszeres, zenetanár, karmester. Nekem hihetetlenül nagy szerencsém volt az általános iskolától kezdve, ahol három kiváló énektanárom is volt, a gimnáziumi Ugrin Gáboron keresztül a főiskolai tanárokig, de a legmeghatározóbb Földes Imre tanár úr volt. Két évig jártunk hozzá szolfézs-zeneelméletre és három évig zenetörténetre. Jellemző a Tanár Úrra, hogy második évfolyam végén aláíratta velünk, hogy a harmadik évfolyamban is fogunk járni, dacára, hogy a tantervben az nem szerepel.

Mindig is érdekelt a történelem és a zene, de így együtt az ő előadásában kivételesen nagy élmény volt a zenetörténet. Ami még meglepőbb volt, hogy zeneelmélet-szolfézs órán a zeneszerzés alapelemeivel, a műelemzéssel ismerkedhettünk meg. Elvárta, hogy Schumann *Dichterliebe* dalciklusából tanuljunk meg két dalt énekelni saját zongorakísérettel, elemezve. Nagyon tanulságos volt, sokat tanultunk belőle, a korábbi konzis összhangtanulásnak értelme lett.

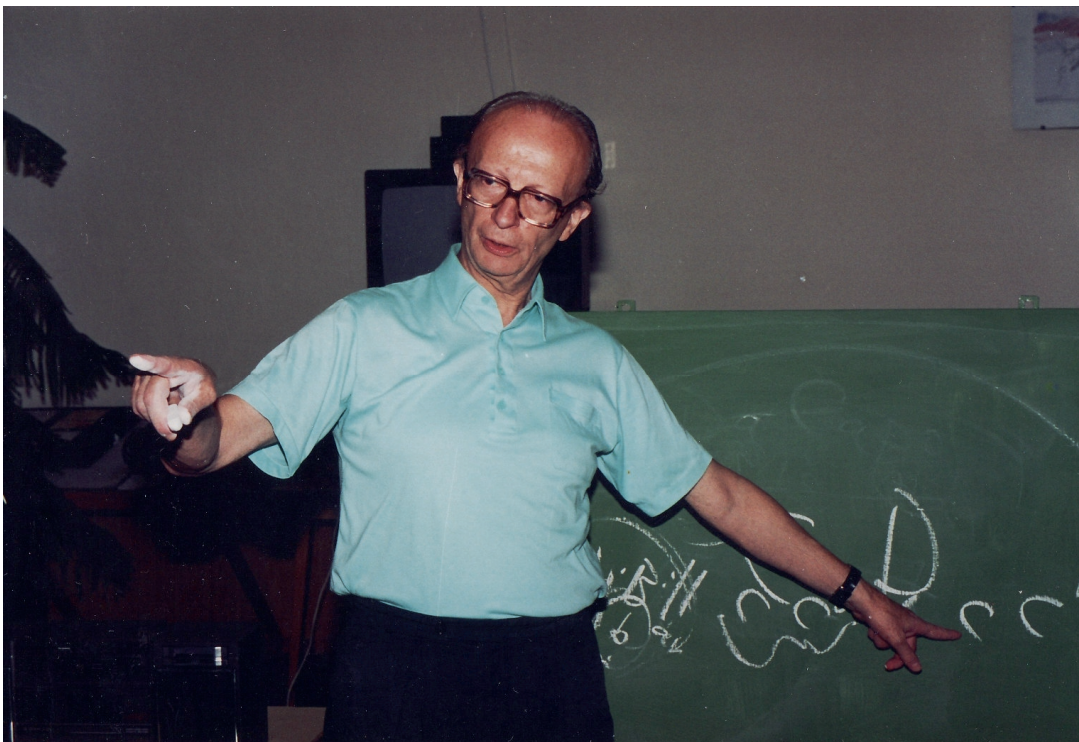
Az egyik legnagyobb élményünk volt a Tanár Úrral, hogy megtanultuk Schütz *Karácsonyi kantátáját* énekelni és a hangszeres szólamait lejátszani. Csoportunkban mód volt rá, hogy furulyákon játsszák a vonósszólamokat, nemcsak a blockflóteket, gitáron a lantot, volt oboa, fagott, mi a pozanszólamokat fújtuk, és kiváló énekesek voltak közöttünk. A 4 basszus áriája különösen emlékezetes volt. E mű hatására többen később is a régizenélés felé orientálódtak, kialakult egy egész régizenés nemzedék.

Fél évszázad távolából Tanár Úr akkor olyan fiatal volt, hogy vállalta, megszervezte, elvitt minket két kirándulásra is: Bach nyomában az akkori NDK-ba és Csehországba 1-1 hétre. Akkor természetesnek vettük, hogy Weimarban a főiskola nemzetközi hírű professzora tartott nekünk Bach-koncertet, azon az orgonán, amin maga Bach is játszott a templomban. Lipcsében Händel *Xerxes* c. operáját láttuk csodálatos színpadképpel (a Gewandhaus zenekar játszott!), Erfurtban pedig Lortzing *Cár és ács* c. operáját, amit nálunk nem nagyon ismernek. Brnóban (Brünn) Dvořák *Rusalka* és Prágában Janáček *Jenufa* c. operáját láttuk. Az utóbbi pikantériája, hogy előtte elkirándultunk a hatalmas Macocha-szakadékhoz, ahol a néphiedelem szerint a ballada játszódik, ahonnan a mostoha lelökte a lányát.

Végiglátogattuk Bach lakóházát, a Wartburg várát (a *Mesterdalnokok* színhelyét), Karlstein királyi várát, Český Krumlovot. Ezek ma már szinte látogathatatlanok a hatalmas turistaforgalom miatt, nagy szerencsénk volt, hogy akkor láthattuk.

Mindkét kirándulás felejthetetlenül emlékezetes, tanulságos lett, ami ilyen távolból is maradandó élmény ugyanúgy, mint Tanár Úr órái. Mindegy volt, hogy zenetörténet vagy elmélet volt, további zenészpályámon meghatározó lett. Példája, hogy a pedagóguspálya olyan hivatás, ami rengeteg elkötelezettséggel jár, és abban nincs szünet, nincs megalkuvás. Ő ezt mind szenvedéllyel, lelkesedéssel csinálta.

Így emlékezem Földes tanár úrra, akinek nagyon sokat köszönhetek, meghatározó lett zenészpályám során zenekari harsonásként, zenetanárként és karmesterként is. Hálámat nem is tudom eléggé kifejezni!

FÖLDES TANÁR ÚR 90. SZÜLETÉSNAPIJÁRA

Drága Tanár Úr!

Bizonyára emlékszik, hogy az 1980-as évek végén az ELTE TFK ének-zene-karvezetés szakáról átjártak a diákok a Zeneakadémia Semmelweis utcai épületébe, zenetörténet-óraára, Tanár Úr óráira.

Én is e szerencsések közé tartoztam. Bizton állítom, hogy e nélkül a három év nélkül ma nem az lennék, aki vagyok! Óriási tudását, nemcsak a zenéről, de képzőművészetről, építészetről, általános kultúráról, természetről és minden egyébről, ami ezekhez tartozhat, hihetetlen lelkesedéssel, élvezettel és humorral adta át nekünk! Minden héten örömmel és kíváncsian vártuk, mit kapunk aznap a tarsolyunkba. A félévenként 8-10 kazettát rongyosra hallgattam, hogy meg tudjak felelni a vizsgákon. Ezek a zenék úgy „belém égtek”, hogy ma is 3 másodperc után köpöm: ki írta, mi a címe, ki vezényelt a bemutatón, és az hol volt stb....

Az előadásokon túl mosolyogva emlékszem vissza két kirándulásra, melyeket Tanár Úr hétvégéken szervezett növendékeinek. Egy alkalommal valahol a Dunazug-hegységben túráztunk. Valahogyan egy kőbánya területére keveredtünk, és egy nagyon meredek, omladékos hegyoldalon kellett felmásznunk, elég magasra. Veszélyesnek tűnt. Alig győztük, sokan visszacsúsztak. Míg mi túraszervezőnk testi épségéért aggódtunk, Tanár Úr, mikor felért, egy vézna, apró ágakból álló bokorba kapaszkodva lelkendezett: „Édes gyerekek, ez csodálatos!” És kattintgatta a fényképezőgépét, a legkisebb félelemérzet nélkül. Sosem fogom elfelejteni!

Másik alkalommal szinte végig esőt kaptunk, lábunkon kívül mindenféle más testrészünkkel is kapcsolatba kerültünk az anyafölddel... Tanár Úr egy zokszó nélkül csúszkálta végig a kirándulást. Végül nyakig sarasan, átázva egy turistaházban fejeztük be a túrát, és az egész társaságot meghívta egy forró teára. Rég esett ilyen jól egy tea!

Előadásokon, túrákon kívül historikus táncok tanulását is szervezte. Széll Rita tánc történet-kutató, táncmester táncórákat adott a Zeneakadémián, melyekre mi is bejárhattunk. Természetesen Tanár Úr is részt vett ezeken a kurzusokon. Kényelmes öltözetben, melegítőben ropta a sokszor igen nehéz ugrásokkal tarkított *gaillarde*-ot és más hasonló táncokat. Teljes lelkesedéssel, „rendesen” el akarta sajátítani ezt a tudást (is), ezért a táncmesterhez lépett: „Ritácska, Ritácska, megmutatná ezt az utóbbi lépést még egyszer?”

Az 1990-es években a TIT József Attila Szabadegyetemen is tanított, számos más munkája mellett. Időnként én is megfordultam ezeken az előadásokon, bár zeneiskolai és kórusmunkám miatt ritkán értem rá esti órákban. Itt is hasonlóan lelkes, de egyszerűbben előadott órákat hallhattunk, hiszen nem zenészeknek szóltak ezek a szabadegyetemi előadások. Tanár Úr velük is megtalálta a hangot. Minden tanév elején jött a levél: milyen témában indul Tanár Úr előadássorozata. Benne voltam a listában! Erre büszke voltam.

Egy alkalommal nagyobbacska zeneiskolai növendékeimet vittem el, hogy Tanár Úr zene iránti lelkesedése a fiatalokat is megérinthesse. Telefonon egyeztettünk előtte, hogy ez az adott korosztálynak megfelelő-e, érteni fogják-e az előadást. Természetesen készséggel állt rendelkezésemre, sőt, mikor megérkeztünk, közölte: „Ugyan már, csak nem képzeli, hogy fizetni fognak?”

Drága Tanár Úr, nagyon gyakran eszembe jutnak mondásai, tanítása, és nagyon igyekszem, hogy legalább egy kicsit is hasonlítsak a lelkesedésben, felkészültségben, ha már a tudását sosem fogom utolérni! De biztosan mindenkinek megvan a maga útja a pedagógus-pályán, a saját szakterület megtalálásán. Nekem ez az egyházzene, kórus és a kreatív szolfézsoktatás. Remélem, nem hozok szégyent egyik professzoromra sem!

Isten éltesse sokáig, jó egészségben, jó kedélyben!

FÖLDES IMRE TANÁR ÚR 90

Majd’ 50 év távlatából, mikor is a mi évfolyamunk diplomázott, s így közelítve lassan már a demencia, az Alzheimer-kór köde felé... nos, előkaparni emlékeket, történeteket, emlékezetes villanásokat, mondásokat, mozdulatokat normális esetben igen nehéz lenne. Hogy a mi esetünk normális-e, vagy egyedi — figyelve manapság aktuális környezetünket, azt hiszem, egyedibb az egyedinel!

A sors kegye által, mondhatom, szerencsénkre!

Kezdem azzal, hogy ugyan miért is kellene kutakodnunk az ötven évvel ezelőtti múlt ködében, hiszen a Tanár Úrral épp néhány hónapja találkoztunk azon a szokásos „Földes-bulin”, amit a diploma óta minden évben egy vagy két alkalommal megszervezünk valamelyik csoporttársunknál. Legutóbb épp nálunk. Mert szükségét érezzük, nemcsak egymással, de a Tanár Úrral való találkozásnak is. S hogy szűkítsem, elsősorban szükségét érezzük a közelében lenni! Újra és újra érezni azt a nyitottságot, figyelmet, alapos, megfontolt gondolkodást.

De miért is? Térjünk vissza a Főiskolára.

A már említett sors úgy hozta, hogy nemcsak a teljes évfolyamra kiterjedő sziporkázó zenetörténet-órákat hallgathattam és élvezhettem tőle — a rendszeresen bent ülő kinti „civillel” egyetemben —, habzsolva a hallottakat, majd később a látottakat is (itt hadd jegyezzem meg: ha Czigány Györgyék annó nem találták volna ki a *Ki Nyer Má-t* a Rádióknak, hát megtettem volna én), hanem, legnagyobb örömömre, félévenkénti kislétszámú csoportunkban a szolfézst, zeneelméletet, formatant, megspékelve némi zeneszerzéssel is. (Talán nem is véletlen, hogy eme csoportból nőtt ki az akkori Európát bekebelező Budapest Kamarakórus Szabó Tibor tanár úr által, és a 180-as csoport is!) Így napi kapcsolatba kerülhattunk azzal a mindenre nyitott, derűs, humánus életszemlélettel, feltétlen egymásra-figyeléssel, empátiával, mélységes toleranciával, és a legapróbb, hangról hangra haladó, kutató szakmai tudással, amit addig sem én, s gondolom, a társaim sem igen tapasztaltak.

A napi — remélhetően — kölcsönös szimpátia hozta, hogy már akkor, évente legalább egyszer, de megtörtént, hogy kétszer is közösen mentünk kirándulni, több napra, a Tanár Úr tematikus

útmutatásai és tervezése alapján. Már a vonaton elkezdődött a szisztéma-játékok sora, betűkkel, szóviccekkel — aminek ő mestere —, mozdulatokkal, dallamokkal.

Ki felejthetné el még ennyi idő távlatából is az egervári, várgesztesi, őrségi, miskolci kirándulásokat, hogy ki ne felejtsem a vissza-visszatérő *Varsói Ősz* élményeit? A várgesztesi fejedelmi ellátásunkat például a konyhás nénik által, örült turisták hiányában, vacogtató téiben..., birtokolva így egy egész kastélyt. Vagy ki felejthetné ugyanitt, már pizsamában, éjfél felé, az ágyak szélén ücsörögve olyan, már igazán szakmai játékot kitalálva, hogy mindenki bármely zenemű nem ám főtémáját, hanem egy ellenpontját kérdezhetné a társaságtól!

Vagy Miskolcon, bent a belvárosban járkálva a Tanár Úr elválaszthatatlan túra-botjával és a térképet alaposan böngészve-forgatva egy éttermet keresett.

— Édes gyerekek, nem értem, itt egy étteremnek kell lennie!

— Tanár úr! Forduljon meg...!

Persze ott álltunk, pont előtte.

Félelmem soha nem volt, egyetlen zenei tárgytól sem, hiszen minden szegmensét szerettem és tudtam. De egyszer csak jött a már említett formán — ami matematika. Számomra homály, mert bármi, ami számokkal kapcsolatos, elrémit gyermekkorom óta. (Mindig azt mondom: ahol az agyamban a matematika-központ van, ott egyszerűen nincs redő! Sima, oda nem fészkelte be magát semmi! Ez, ma már tudjuk, ama bizonyos diszkalkulia, a többi disz-em mellett... de inkább esz legyen...)

Szóval írtam a sok elégtelen röpdolgozatot. Elmondani tudtam, de számokkal leírni...

A Tanár Úr egyre gondterheltebben mondta:

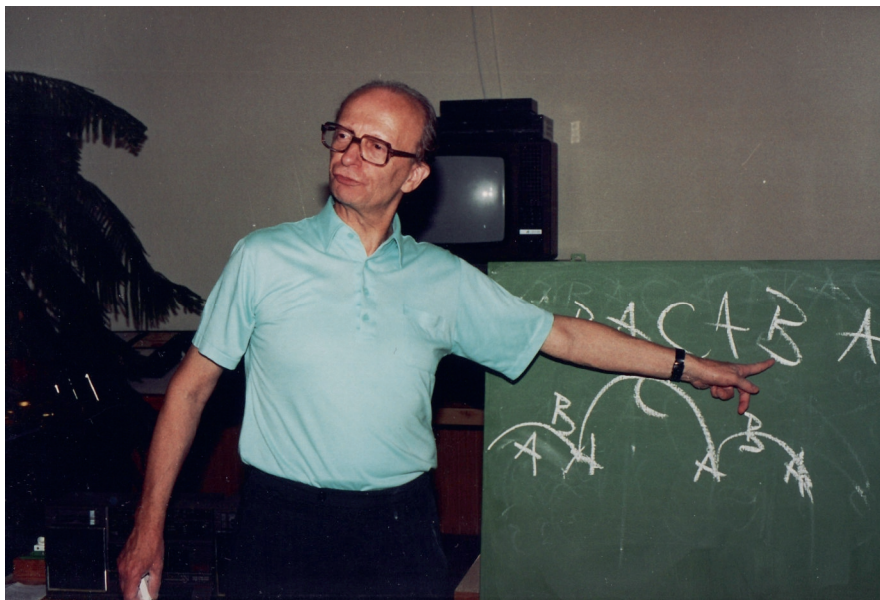
— Laci! Én tudom, hogy maga ezt érti — mert akkor még bőven magázódtunk —, de írja is le!

Azt is elmondta, hogy gondterhelt éjszakái voltak emiatt, s ezt valahogy meg kellene oldani. Nem mehet így tovább!

Majd egy pár nap múlva, Heuréka-arccal bejőve, szemüvegét feltolva elmondta a megoldást!

— Laci, magának egyedül: a továbbiakban nem számok! BETŰK!!!

És ment! Kérem szépen, ment! Így ment!

Sok évre rá, 2001-ben televíziós zenés-beszélgetős műsor-sorozatot vezethettem, ahová meghívtam a Tanár Urat. Kétrészes, folytatásos portré lett belőle, ahol ugyanez a sztori előjött, mert nagyon megmaradt bennem. Rá is kérdeztem:

— Tanár Úr, de hát neked ugyan nem mindegy, hogy egy diákod valamely anyagrészt tudja, avagy nem? Elégtelent kap, vagy nem!?

Ekkor viszont ő lepődött meg a kérdésen:

— Dehogyan mindegy! Hogy lenne mindegy!!! Ez a nemtudás a tanárt jellemzi!

Hát, igen...

Szóval, az elejét idézve, **ezekre** nem visszaemlékezni, bármilyen távol is volt?

Utólag sajnálom azokat, akik mindennek nem lehettek részesei. S nem hordozzák magukkal, magukban azóta is azt a derűt és életszemléletet, amit mi is, én is, Tőle lestünk el.

Már tervezzük a következő Földes-bulit valamelyikünkknél! Ünnepit. Bár az eddigi majd' ötvenévi is mind-mind ünnepi volt számunkra!

Tanár Úr kedves, boldog születésnapot, nagyon jó egészséget kívánok a régi nagy tisztelettel és szeretettel!

FÖLDES TANÁR ÚR

Mindig a legnagyobb szeretettel, tisztelettel és hálával gondolok Tanár Úrra! A nagybetűs TANÁRra.

A zseniális zenetörténet-órákra, ahol a zenét a madárfüttytől a kortársig, a társzművészetekkel (képzőművészettel, építészettel, irodalommal) együtt tanította, sok saját készítésű diával illusztrálva, a félévente 9-10 kazettányi meghallgatandó és -tanulandó zeneműre, a stenciles lapokra, az izgalmas vizsgákra, a jó hangulatú dolgozatjavításokra a lakásán, ahol az eredeti olasz kávé és kávéfőző mellé a vizet is onnan hozta, hogy mindenképp ugyanolyan jó legyen, mint Olaszországban. (Ha tehette volna, valószínűleg a kávéfőzőhöz szükséges áram is onnan jött volna...)

Olyan nagy hatásúak voltak az órái, hogy ahová csak lehetett, mentem utána. Nagy élmények voltak speciális kollégiumai (pl. Stravinsky, Mahler teljes életműve), a zeneakadémiai zongorista osztályának tartott zeneelmélet-órái, a József Attila Szabadegyetemen tartott előadásai.

A Közművelődési Bizottságban az ő vezetésével szerveztük többek közt a Főiskola és a Tanárképző első közös Gólyatáborait és -bálgait. Salzburgba is eljuthattam vele többször is, ahol nagyszerű koncerteket és operákat hallhattunk a lelkes kis társasággal.

Ő volt az, aki egyik zenetörténet-óráján barokkfuvola-tanulási lehetőséget hirdetett, amire azonnal felcsillant a szemem, hogy ez igazán érdekel. Így neki köszönhetem, hogy elkezdtem barokkfuvolázni, ami aztán a hivatásom lett. Jóval később, már zeneakadémiai tanárként, akárhányszor összefutottunk, mindig volt pár kedves szava, kérdése hozzám.

Lelkiismeretessége és lelkesedése példaként áll előttem zenészként és tanárként. Köszönetemet nem tudom eléggé kifejezni.

Isten éltesse, Tanár Úr, még legalább ugyanennyi évig!

TANÁR ÚR — A FÖLDES!

Azon szerencsés generációhoz tartozom, akik tényleg a legnagyobb mestereknél tanulhattak, akik megismertették hallgatóikkal azokat a titkokat, amelyeket a halandók nem minden esetben kapnak meg a nagybetűs élet során.

A zeneakadémiai éveim (1972-77 — ez csak a hivatali-szolgálati időm) során Pernye, Párkai, Nagy Olivér, Králik, Szokolay és Földes tanár urak tágitották a látószöveget, hívták fel a figyelmet mindazon jelenségekre, amelyek mellett még nem éreztem, hogy időznöm kéne. Ott, az akadémiai védőszárnyak alatt bolyongtam élményből élménybe, amikor egyszer csak IV. évben a rettegett és dögunalom „Tud.szoc.” órák elhomályosultak, mert jött FÖLDES! Csak így, a Földes. Tanár Úr hírért az előző évfolyamok már meglebegtették, miszerint „Vigyetek fejfájáscsillapítót, mert olyan gyorsan mondja, hogy azt sem tudjátok, hol vagytok!” A semmelweises kollégák pedig szigorú elbírálású vizsgákról hoztak hírt.

Eljött az első óra, tán épp egy álmos csütörtök délelőtt a 2. emeleten. Néztünk egymásra... te ismered? Hallottál róla? Nehéz lesz a vizsga, tényleg? Nyüzsögtünk, mint egy méhkas.

Földes tanár úr bejött, bemutatkozott, majd nemes egyszerűséggel közölte, a 20. század zenetörténetébe kíván bepillantatni, megmutatván a század zenei látványosságait és egyéb jelenségeit. És akkor robbant! Az a vitalitás, az az energia, az a tempó, az elmondhatatlan volt... vitt magával bennünket 1912-től, a *Pierrot lunaire*-től vágatva szerzőkön és darabokon át. Másfél óra múlva vett egy nagy levegőt, és megkérdezte, szeretnénk-e szünetet. Talán az volt az egyetlen alkalom. A következő órán már kértük, hogy ne legyen szünet... nem is akarunk előbb elmenni az óráról. Ittuk minden szavát, minden okfejtését, magyarázatát, elemzését. Olyan titkokat tárt fel arról a századról, amire talán nem is gondoltunk. Pedig az említett mestereink is bővelkedtek a zene, a művészetek megismertetésében,

Pernye tanár úr derűjével és mindenre kiterjedő meglátásaival, Nagy Olivér mester szarkazmusával, Szokolay tanár úr féktelen humorával... szóval szokva voltunk már a legjobb előadókhöz, és a Földes-órák becsatlakoztak ebbe a csodálatos tömbbe, amiből volt mit meríteni. Volt minek utánanézni, volt mit megjegyezni. Bújtuk a könyvtárat, kottatárat, lemeztárat, míg más velünk egykorúak rótták a várost, buliztak, kocsmaztak. Esténként éltük az életünket a kakasülön, koncerteket hallgatva. Másnap az épp aktuális órákon jött a koncertek kivesézése... Tanár Úr megengedte, hogy az akkor már kétéves kisfiamat bevigyem az órára, és hozzátette: „Ágikám, a maga édesapja olyan fergeteges *Sacre*-t dirigált az Operában, nézzük meg, az unoka hogyan reagál arra a bizonyos nyolc ütemre.” Kisfiam, aki azóta éppen 50 éves lett, kiflicsücsökkel a szájában dobolta nagy meglepődések között azt a híres 8 ütemet. A kísérlet bevált.

Hamar eltelt az az év, és a következő évben bekéredzkedtem hozzá, ha épp lyukasóráim voltak. Diploma után a Kossuth Klubba jártam el Tanár Úr TIT-előadásaira, ahol zeneszerető érdeklődőknek tartott különböző témakörökben, vagy egy-egy művet elemezve előadást. Jegyzetei, mint a Pernye-jegyzetek, vagy a Nagy Olivér jegyzetek, ma is Biblia nekem, ma is találok érdekességeket, utánanéznivalókat. A 80-as években a Magyar Rádió felé vettem az irányt (5 év gimnáziumi énektanárkodás után — ahol azért nem restelltem *Oedipus Rexet* és *Johanna a máglyánt* tanítani, meg *Psalmust*, ahogyan azt láttam a Földes-órákon...) és találkoztam Tanár Úrral, mint zenei forgató növendék a *Mindenki zeneiskolája* c. műsorban. Újabb Földes-birodalomba csöppentem, több volt ez, mint nosztalgia. Oda is merőkanál kellett, hogy a napi munka mellett találjak időt csodálni a csodákat, amelyeket feltárt, amelyekre felhívta a figyelmet. Nagyon nagy szerencsém volt, hogy munkatársa is lehettem, mint zenei forgató.

Bizonyos, hogy sok mindent lehetne még írni Földes tanár úrról. Ma a Facebook chat segítségével van kapcsolatom vele, és ez nagyon jó.

Köszönöm, Tanár Úr, hogy én is a növendéke lehettem!

TALÁLKOZÁSAIM FÖLDES IMRÉVEL

Földes Imre — két szó jut eszembe tanári munkásságáról: szigorúság és emberség. Abban a szerencsében volt részem, hogy a Zeneakadémia karvezetés szakára kerülve (1988!) éppen őt kaptuk zenetörténet tanárnak. Tanár Úrnak nagy híre volt, olyan híre, hogy nála rendkívül nehezek a vizsgák. A rettegett 10–12 kazetta, aminek zenei anyagát fel kellett ismerni, mindenkit megrémített. Ilyen hírek után következtek Tanár Úr órái: olyan magával ragadóan tudott mindenről és mindenkiről beszélni, hogy az ember el is felejtette, hogy nehéz vizsga elé néz. Egyetlen dologtól féltünk óráin: nehogy a diavetítő közelébe üljön az ember, mert zenehallgatás közben annak kell „lapozni” a kottákat a vetítővel, aki ott ül a környéken, és az nem volt egyszerű feladat. Valahogy úgy találták ki a gép megálmodói, hogy ha röviden nyomtuk, előre felé lapozott, de ha hosszan, akkor visszafelé. És ha nem jól csinálta az ember, akkor bizony Tanár Úr bosszankodott!

Ennyire szigorúan felépített és ugyanakkor humánusan átgondolt mérési rendszert azóta sem láttam életemben, ahogyan ezt ő átgondolta. Mindig a legjobb dolgozat a száz százalék, és ahhoz viszonyítja a többieket; mindig egy hallgatói csapattal együtt javította a dolgozatokat, ahol a vitás kérdéseket meg lehetett beszélni, lehetett javasolni pluszpontokat stb.; akárhogyan sikerült a dolgozat, egy szóbeli felelettel akár két jegyet lehetett javítani rajta. Nem adta ingyen a jegyeit, de meg lehetett dolgozni érte! Az eredmény meg is lett: az élet úgy hozta, hogy jelenleg zenetörténetet (is) tanítok felsőoktatásban, és kiválóan tudom használni egyetemi jegyzeteimet!

Már elsőéves koromban terjedt a hír a hallgatók között, hogy létezik egy zenei ismeretterjesztő tábor, amit Tanár Úr vezet zenei főiskolásoknak és már pályán lévő zenészeknek. Először ez nagyon távolinak tűnt, nem éreztem magamat elégnek ahhoz, hogy oda elmenjek, de végül harmadév végén vettem a bátorságot, és jelentkeztem. Hihetetlen közegbe kerültem, ahol minden kreativitásnak helye volt. Készítettünk tánc-koreográfiát, rádiójátékot, zenét szereztünk, „sakkoztunk” rajzokban, és nem utolsósorban előadást tartottunk. Ez olyan közeg volt, ahol ténylegesen megtanultunk nyilvánosan beszélni, a tartalmat világosan megjeleníteni. Mindenki előadott, és mindenki elmondhatta kritikáit az előadásokról. Megtanultuk a kritika emberséges megfogalmazását, olyan formában, hogy az építő legyen. És persze az egész motorja Tanár Úr volt, aki kezdeményezte a tábor fő vonalait, de engedte saját kreativitásunk szárnyait is kibontakozni.

NA VÁRJ CSAK!

1983-tól 1986-ig volt részem abban a kivételes szerencsében, hogy az ország legjobb zeneoktatási intézményébe járhattam. (Köszönöm a Zeneakadémiának, hogy elsőre nem vettek föl!) Nyilván elfogult vagyok, de legalább megpróbálom ezt objektíven megmagyarázni. Itt, a Semmelweis utcában (azaz teljes, nem épp rövid nevén a Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola Zeneiskolai Tanárképző Intézet Budapesti Tagozatán) remek tanárok tanítottak szinte minden szakon, minden tárgyat. De amiért ez az iskola a jók között is legelsőnek nevezhető, az az, hogy pontosan elgondolták: **mi az oktatás célja**, és mindent ahhoz terveztek és alakítottak. Legyünk jók a hangszerünkön, a főszakunkon, legyünk széleskörűen képzett és intelligens muzsikuskok, kamarazenészek, és mindenekelőtt: tudjuk, mi a pedagógia, a módszertan, hogyan tanítsuk a gyereket, hogy a zenében egyszerre legyen eredményes és boldog is.

Földes tanár úr emlékezetesen fogalmazta meg a feladatunkat: „Sose felejtsek el, hogy mekkora felelősség van a tanár kezében. Nem tudhatják, hogy mi lesz abból a hétéves gyerekből, aki először maguktól tanul zenét. Lehet, hogy muzsikusk, lehet, hogy más. Lehet, hogy 30 év múlva ő lesz a kulturális miniszter! És ha maguk megszerettették vele a zenét, akkor jó lesz az egész magyar zeneéletnek. De ha megutáltatták...”

Erre épült az egész Tanárképző: hogy mi alaposan képzett, jó muzsikuskok és jó zenetanárok legyünk. Ehhez pedig átgondolt oktatásra és kiváló tanárookra van szükségünk. Mind között a legkiemelkedőbb Földes Imre volt.

Az oktatás tulajdonképpen a személye köré szerveződött. Amit tanított, a leckekönyv ugyan zenetörténetnek írta, de senki sem hívta így: csak „Földes” volt a tárgy neve. Megyek Földesre — mondtuk szerda reggelente. Hogy sikerült a Földes-vizsga? — kérdezték tanáraink. Készen vannak már a Földes-kazetták? — érdeklődtünk a Metodikai Kabinetben (bizony, itt ilyen is volt!). Mert amit Tőle kaptunk, jóval több, mint zenetörténet: ez volt a ZENE a maga teljességében, idő-, tér- és stílusbeli összefüggéseiben. Az egész Tanárképző igazi és első számú „főtárgynak” tekintette, mert

minden tanár-társ tudta, hogy micsoda értéket vihetünk tőle haza. Köré építették az órarendet, sőt a vizsgaidőszakot is, nehogy egy „jelentéktelen” főtárgyvizsga megzavarja a Földes-vizsgára való készülést.

Azt hiszem, minden volt tanárképzősnek máig kitüntetett helyen van polcán a „stencil”, a zenetörténet-anyag írott-adatolt változata, és saját órai jegyzeteink „bőrbe kötve”. No meg a Földes-kazetták, amelyekhez kimeríthetetlen zenetörténeti példatárként fordulhattunk bármikor pályánk során.

A vizsgák persze kemények voltak. Nem irreálisan, csak annyira, mint annak egy elsőrangú egyetem legfontosabb tárgya esetében lennie kell (mint az orvosin az anatómia). Mindent tudni, ami csak elhangzott — az kevés. Felismerni a zenét — az is kevés. A félév zenei anyagának bármely morzsáját felismerni, és **arról** tudni mindent: ez volt a számonkérési eszköz. Azt hiszem, megfejtettem (úgy 20 évvel később...), hogy mit is adott Földes ezzel a „kegyetlen” módszerrel. Olyan mélyen kell megismerni a zenét, hogy felismerjük, annak bármely 15 másodperce mitől egyedi, mi benne az a lényeg, ami csalhatalanul megkülönbözteti a világ összes más zenéjétől. Ehhez pedig nem csak hallani, de érteni kell, „atomi” mélységig. Rákényszerített minket, hogy **megértsük a zene lényegét**. Van ennél fontosabb?

A zeneélet nagy vesztesége, hogy ma már nem létezik a Budapesti Tanárképző.

Négy apró történetet osztok most meg, amelyeket átélhettem. Az elsőhöz ideidézem másik legkedvesebb tanáromat, aki hallásomat kiművelte és zeneértésemet máig meghatározza. Németh Rudolf tanította nekem a szolfézst és összhangzattant a konziban és a főiskolán. Egyben csodás tanár-diák barátság is kialakult csoportunkkal, kirándultunk, összejöttünk a lakásán, beszélgettünk, játszottunk. Szenvedélyes és remek fotós volt (akárcsak Földes), minket is szeretettel fotózott, és sokszor mutatta nekünk saját képeit. Egyik felvétele egy tátrai főiskolai kiránduláson készült, ahol a buszban Földes tanár úr épp kissé nyitott szájjal, édesdeden szunyókált. Belém bújtt a kisördög, és elkértem a felvételt (szerencsére dia volt). Harmadévesen ugyanis én lehettem Földes tanár úr demonstrátora, aki a következő órára mindig előkészíti a szükséges dolgokat, betárazza a vetítendő diákat (a kotta nem lehet mindenkinél kézben, hát diára fotóztatott pár tízezernyi kottaoldalt, hogy mindenki lássa egész fal nagyságban). A következő órára odacsempészttem eme nevezetes képet

az épp vetítendő Stravinsky-partitúra címlapja helyébe. Csak páran tudtak róla az évfolyamból, de érezhető volt a várakozó feszültség. A Tanár Úr szintén feszült volt, talán túl sok anyagot tervezett az órára és sietett volna? — de a kocka már el volt vetve, a dia bekészítve. És eljött a pillanat: fölmutatott a vetítővászonra — ahonnan Ő maga nézett vissza magára, csukott szemmel, nyitott szájjal. S hogy a véletlen folytán még erőteljesebb legyen a hatás: ahogy a képen, az életben is pont ugyanazt a kockás inget és nadrágtartót viselte, és bizony a száját is eltátotta a döbbenettől. Ahogy így varázslatosan megkettőződve állt előttünk, a kuncogás oda-vissza hullámozott a termen. Bizony, hosszú másodpercek teltek el, amíg annyira felocsúdott, hogy rájöjjön, milyen galád összeesküvés áldozatává vált, és megszólaljon:

— Rudi! ... **RUDI!!!** ... Na várj csak!!!!

A „na várj csak” egy hét múlva következett. Ugyanis (ki hinné) ugyanazon a kiránduláson Ő is készített egy felvételt a buszban szenderegő Németh Rudiról, így most ő került a partitúra helyébe kétszeres életnagyságban... Földes pedig láthatóan élvezte a „nemes bosszút”.

Nem sokkal később a Zeneakadémiára „betört a demokrácia”. Az egyetemeken alakulni kezdtek a hallgatói önkormányzatok, és ebben a ZAK az elsők közt volt (nem éppen vezetői kezdeményezésre). Diákképviselők kerültek minden testületbe, így a tanszéki értekezletekre is. A zongora tanszéken saját évfolyamom képviselője lettem, ötödmagammal vettünk részt a félév végi megbeszéléseken. Itt sorra vettek minden egyes hallgatót, a tanszéki tanulmányi előadó olvasta fel az eredményeket a tanári karnak. Az egyik évfolyamot Földes tanár úr tanította zenetörténetből (e tárgynak a ZAK-on nem volt olyan nagy kultusza, mint a Tanárképzőn). A tanulmányis hölgy sorolta: „X., főtárgy jeles, minden tárgy jeles, zenetörténet közepes. Y., főtárgy jó, minden tárgy jeles, zenetörténet elégséges. Z., főtárgy jeles, minden tárgy jeles, zenetörténet elégséges.” A helyzet „egyre fokozódott”, a tanári kar nemtetszését nyilvánította ki. Majd amikor az évfolyam jeles muzsikus felmenőkkel büszkélkedhető „üdvöskéje” jött sorra: „W., főtárgy jeles, minden tárgyból jeles, zenetörténetből elégséges”, kitört a vihar. Hogy ez a Földes mit képzel! Ez nem főtárgy! Hogy lehet ilyen irreálisan osztályozni! Mindenből jeles valaki, ebből meg kettes! Ilyen nincs!

A hallgatók megpróbálták védeni Földes tanár urat, hogy szó sincs igazságtalanságról vagy irreális követelményekről, de hasztalan, a tanári kar nem csillapodott. Ekkor megszólalt az addig hallgató Zempléni Kornél:

— Mondjátok, bement már valamelyikötök Földes egy vizsgájára? — Várakozó csend lett. — Mert **én igen!** És higgyétek el: nem kér semmi teljesíthetlent, és reálisan osztályoz. Amit ott tudni kell, azt lehet is tudni, és érdemes is.

A tekintély és nyugodt bölcsesség hatott: olyan sűrű csend támadt, hogy vágni lehetett. Aztán, pár másodperc múlva, folytatódott az értekező a következő évfolyammal — akiket már nem Földes tanított zenetörténetre (és jeles is volt talán mindenki...).

Zeneelméletre sajnos csak fél évig járhattam hozzá zongorista évfolyamommal. Egyik alkalommal Kurtág op. 3-as *Nyolc zongoradarabja* volt a téma, és Földes meghívta a szerzőt az órára. A Tanár Úr végtelen alaposággal és aprólékossággal, a legmélyebb rétegekig menően elemezte ezt a valóban

korszakos jelentőségű miniatűr-sorozatot — élmény volt! Majd a végén Kurtághoz fordult, hogy mit gondol, mit fűzne hozzá. Kurtág rövid gondolkodás után csak ennyit mondott:

— Ma sokat tanultam...

Földes tanár úr zenetörténész, de nem zenetudós — az ugyanis csak „amolyan” diplomával lehet valaki. Emiatt nem is övezi túl nagy elismertség a diplomás muzikológusok kasztján belül. Idősebb zenetudósok kerek születési évfordulója tiszteletére szokásban van ünnepi konferenciát rendezni, amelyen kollégái egy-egy előadással, kutatásaik zsongéival köszöntik a jubiláló „nagy öreget”. Nem emlékszem már, melyik zenetudósunkat ünnepelte az a konferencia 2004-ben a Régi Zeneakadémia hangversenytermében, amelyen (szokatlan módon) Földes tanár úr is előadást tartott. A megszólalók sorolták munkájuk gyümölcseit. Kié érettebb, kié éretlenebb gyümölcs volt, de úgy általában véve a szokásos zenetudományi értekezéseket hallottuk. És egyszer csak következett Földes, Schubert *Der Leiermann* című daláról, és — az ilyenkor megszokott adatok, források, eszmefuttatások, gondolatkísérletek és lábjegyzethalmok helyett — a **zenéről** kezdett beszélni, sőt mi több: megszólaltatni! Szinte betöltötte a termet a nyakak forgatásának recsegése, amint a nagy zenetudósok és ifjú, hűséges követőik értetlenül tekintettek jobbra is, balra is: ez most mi? Ilyen nem nagyon volt még a világtörténelemben. Hogyan lehetséges, hogy egy zenetudományi konferencián valaki nem a magas tudományról értekezik, hanem (horribile dictu!) magáról a zenéről?

Voltunk azért néhányan a teremben, akik, fellélegezve, nagyon hálásak voltunk érte. És hálásak is maradunk mindig, hogy Tanár Úr egész életével bizonyítja: a zene, a tudomány és az élmény kéz a kézben járhatnak. De talán leginkább azért kell hálásnak lennünk, hogy minden szavával, példaadásával, szelíd bírálatával arra ösztökél, hogy elhiggyük: tudunk jobbak, többek lenni — s ha elhisszük, ez önbeteljesítő jóslat.

Nem tudom már, kiről mondták, hogy a névkártyáján semmi más nem szerepel, csak a neve. Nem kell végzettségeinek, díjainak, titulusainak hosszú sora, mindenki tudja, kiről van szó, mert a név maga többet ér minden szónál. A magyar zenei életben ez pontosan ráillik Földes Imrére, sőt, még a keresztnévét sem kell kimondani, elég annyi: a FÖLDES. Ha a „te is a Földeshez jártál?” kérdésre „igen” a válasz, máris megvan a közös nyelv, fülünkben magától megszólal az indiai rizsültető munkadal, Messiaen *Egzotikus madarai*, Machaut *Hoquetus Davidja*, vagy a *Wozzeck*,

az *Egy varsói életbenmaradott*, Stravinskytól *A bagoly és a cica* — hiába sohasem találkoztunk addig, mégis egy az élmény, egy a nyelv: egy vérből valók vagyunk. Neve, mely minőségjelzővé emelkedett, ezreket kovácsol össze. Zenei ismeretterjesztés és zenetörténet-oktatás, egyetemes művészetszemlélet, lelkesedés és színvonal, követelmény és emberség mind belefoglalható egyetlen, jelképpé nemesült szóba:

FÖLDES

Boldog születésnapot, Tanár Úr!

FÖLDES TANÁR ÚR TISZTELETÉRE

1970-ben, mikor bekerültem a Zeneakadémia zongora- és zenetanári szakára, örömmel láttam, hogy zenetörténet-tanárom Földes Imre lesz. Tanár Úr sziporkázóan remek és élvezetes előadásairól már mondák keringtek a konzervatóriumi éveim alatt is, ami igaznak bizonyult. Három év boldog, vidám, új ismeretekben és a zeneirodalom remekeivel gazdag óráin vehettem részt. Sosem felejttem azokat az örömmel teli hónapokat, amikor 1973-ban, hároméves tanulmányainkat befejezván készültünk néhai évfolyamtársammal, Váradi Katalinnal a zenetörténeti államvizsgánkra. Sűrű cigarettafüst és sok, sok feketekávé fogyasztása közepette órákon és heteken át hallgattuk azokat a zenéket, melyeket Tanár Úr magnószalagra felvéve adott át nekünk, és ami a vizsga egy részét képezte. Közben megírtam a kötelező szakdolgozatot, melynek témájaként Olivier Messiaen egy művét választottam. Államvizsgám jelesre sikerült — egy hibával: Chopint a jelentős Franciaországbeli tartózkodásait értékelve francia állampolgársággal jutalmaztam meg (aminek lengyel barátaim nemigen örülnének).

Az államvizsga után angol születésű férjemmel Londonba költöztünk, és ezzel csatlakoztam a BBC Radio 3, a klasszikuszene-csatorna állandó hallgatói közé. Itt sokszor találkoztam olyan zenékkal, melyeket Tanár Úr jóvoltából ismertem. Férjem egyhamar tudta azt a hosszú listát, amelyeket örömrivalgással üdvözöltem: „ezt is Földes tanár úr játszott nekünk”.

Londoni életem elején szembesülnöm kellett azzal a ténnyel, hogy az angol oktatásügyi szervek nem fogadták el magyarországi diplomám általános iskolai oktatásra, csak középiskolaira. Igaz, hogy mint tanári asszisztens (órabérben fizetett), taníthattam. Három év asszisztensi állás után úgy éreztem, hogy eljött az idő a továbbtanulásra, és jelentkeztem az egyik londoni egyetem etnomuzikológiai kurzusára. Bár ekkor még nem tudtam pontosan, hogy ez a tudományág mit is foglal magában, azt tudtam, hogy a világzene és a népzene a része lehet. Ezek iránti érdeklődésemet nagyban inspirálták azok a zenék, amelyeket megint csak Földes tanár úr óráin hallottam, mint pl. kínai (de lehet, hogy bali), indiai és egy magyar, tán Erdélyből származó sirató.

1983-ban elkezdtem a zenei tanulmányaimat mester szinten Londonban. Igaz, a magyar diplomám itt sem volt elegendő, egy próbaévet kellett elvégeznem. Így aztán, örömömre, nem két, hanem három év állt rendelkezésemre, hogy elsajátítsam az etnomuzikológia alapjait. Kurzusvezetőmmel megbeszéltük, hogy a tanulmányom és a későbbi mesteri, majd doktori kutatásaim témája a magyarországi roma zene lesz. A következő nyáron örömmel újságoltam Földes tanár úrnak a tanulmányaimmal kapcsolatos híreket. Ő remek tanácsokkal látott el, és egy régi tanítványához, dr. Kovalcsik Katalinhoz irányított, aki a Zenetudományi Intézetben a roma zene kutatásával foglalkozott. Katalin korai haláláig (2013) jó kollégám és barátom maradt.

Tanulmányaim, majd egyetemi tanításom során rendszeresen találkoztam Tanár Úrral, mikor Budapesten voltam. Sajnos 2005 után ez egyre ritkábban történhetett. Férjem megbetegedett, és innen kezdve rendszeresen jártuk a kórházakat. De ahogy a közmondás állítja: „Ha Mohamed nem megy a hegyhez, akkor a hegy megy Mohamedhez”. Nagy örömeinkre értesítettek minket a londoni Magyar Intézetből, hogy Földes Imre fog előadást tartani, melynek témája Haydn zenei humora lesz. Mondanom sem kell, hogy az előadóterem dugig megtelt érdeklődővel, akiknek ugyanolyan szívporkázó előadásban volt részük, mint nekünk, diákoknak annó dacumál. Bár párom már betegeskedett, de erre az előadásra még ő is el tudott jönni.

Egyhamar azonban mindent félretettem az életemben, hogy páromat folyamatosan tudjam ápolni, 2020 szeptemberében bekövetkező haláláig. Tanár Úr gyönyörű, együttérző sorai végtelenül jól estek életem egyik legnehezebb pillanatában. Ugyanilyen jól esett, mikor következő ősszel Flóra, Tanár Úr unokája meghívott egy 'immersive' *Máté-passió* előadásra egy londoni templomba. Természetesen elmentem, hisz kedvenc Bach-passióm volt műsoron, olyan előadásban, amelyben az eredeti tradíciónak megfelelően a hallgatóság együtt énekelhetett a kórossal a korálok alatt. A számomra mindig megható Bach-mű még emlékezetesebbé vált, hogy találkozhattam Tanár Úr unokájával. Drága tanárom meg boldog volt, hogy ha már ők nem tudtak eljönni, én ott voltam ezen a nagyon szép előadáson.

Tíz év távollét után, 2022-ben hazajutottam Budapestre. Karácsony körül voltunk, mikor egy hivatalt hajkurászva abba az utcába irányítottak, ahol Tanár Úr lakik. A hivatal zárva volt, így aztán elhatároztam, hogy megkeresem Tanár Urat. Miután telefonszáma nem volt meg nekem, nem maradt más hátra, mint becsöngetni, hátha otthon vannak és nem zavarok. Nagy örömömre az egész család

otthon volt, lánya, Judit és unokája, Flóra is. Hosszú ideig beszélgettünk és vidáman nevetgeltünk Zsuzsával, Tanár Úr mindig vidám feleségével. Tavasszal döbbsenten hallottam, hogy Zsuzsát elvitte a Covid. Teljes szívvel együtt éreztem drága Tanár Úr, Judit és Flóra fájdalmával.

2023 őszén sikerült újra hazajutnom Budapestre, és az első utam természetesen a Tanár Úrhoz vezetett. Ő egy cikkel fogadott az *Élet és Irodalom* folyóiratból, mely néhai férjem műfordításait méltatta. Könnyeimmel küzdve néztem bele a cikkbe, nemcsak azért, mert néhai páromról volt szó, hanem azért is, hogy megint csak az én nagyra becsült tanárom volt az, aki e cikk láttán gondolt rám.

Befejezésül szeretnék megköszönni minden szépet és jót, a tanácsokat, a törődést, amit Tanár Úrtól és családjától kaptam. Megtiszteltetés számomra, hogy a növendéke lehettem, és hogy vele és családjával kapcsolatban lehettem az elmúlt 51 év során. Kilencvenedik születésnapján kívánok neki jó erőt és egészséget. Kövesse ezt az évet még sok, sok örömmel, csodás zenei élményekkel teli esztendő szeretett lánya, unokája, barátai, kollégái és régi növendékei társaságában. Boldog születésnapot, drága Tanár Úr!

Földes tanár urat 2011-ben ismertem meg, egészen pontosan szeptember elején, mikor úgy döntöttem, hogy részt veszek a *Művészportrék* címen meghirdetett kurzusán. Már akkor, az első órákon lenyűgözött az a szenvedély, lelkesedés, motiváció, az a fajta elhivatottság, amivel az órákat lefolytatja (így visszagondolva mondhatnám úgy is, hogy az élete munkája fejeződött ki benne). Jól ki tudta fejezni magát, és a hallgatók többségére átragadt ez a szenvedély, ők is tűkön ülve várták. Csak egy részükkel beszéltem ugyan a tanórákat követően, de meggyőződésem, hogy a hallgatók döntő többségét egyszerűen elvarázsolta Tanár Úr személyisége és lexikális tudása. Mondogatták korábban, hogy rendkívül szigorú tanár is volt, és hogy hajlamos gyakorlatilag betűről-betűre kérdezni az anyagot (lehet, hogy most már nem így tenne), de szerintem ez is egyfajta módszer arra, hogy az embert tanulásra ösztönözzék. Persze lehet, hogy ez valakinek túlságosan megterhelő, de meggyőződésem szerint Tanár Úr ezzel helyesen járt el.

Amikor hozzá jártam az órákra, ő már a 70-es évei végén, 80-as évei elején járt. Lenyűgözött, hogy korosztályához képest mennyire könnyedén bánik a technikával, ezzel is kivívta tiszteletemet. Ez abból a mentalitásából fakad, hogy folyamatosan igyekezett tanulni és fejlődni, nemcsak az elméletben, hanem a gyakorlatban is, így sokszor egymaga is képes volt összetett prezentációkra. Ugyanakkor persze ez kicsit elvette a fókuszot az előadásról, ezért gyakran megkért egy-egy hallgatót (némelyik órán épp engem), hogy segítsünk a technika kezelésében.

Tanár Úr mindig rendkívül kalandos szellemű volt, igyekezett minél több, zenei szempontból nevezetes helyre ellátogatni. Az egyik utolsó ilyen alkalom a weimari látogatása volt még 2017–18 tájékán. Rengeteg képet mutatott Liszt Ferenc munkásságáról, a különböző tájakról, szobrokról. Azt kell mondanom, hogy a Tanár Úr az egyik legtanulékonyabb, legérdeklődőbb és egyben legrugalmasabb tanár, akit eddigi életem során ismertem.

Annak idején az Iparművészeti Főiskolán is hosszú évekig tartott előadásokat, és állítása szerint a lélekszám egyre nőtt, míg végül zsúfolásig megtelt már az előadóterem, talán be sem jutott mindenki. Nem feszélyezte az sem, amikor dokumentumfilmet készített róla, ha jól emlékszem, az MTV,

még a 10-es évek közepén. Ez az életművének elismerése volt, mint egy életmű-Oscar-díj, amellyel az MTV kívánt tisztelni előtte. A kamerák előtt sem jött zavarba, bár tisztában volt vele, hogy ennek a nyersanyagnak egy része nyilvánosság elé fog kerülni, ugyanúgy tartotta azt az előadást is, mint a többit. Ezek is bizonyítják, hogy nemcsak egy zárt közösségben tudott beszélni, hanem ha több ezer ember elé kellene kiállni és szerepelni, az sem okozott volna neki gondot. Egyedül azt sajnálom, hogy a fiatalabb időszakaiból, amikor még nem is éltem, nincsenek ilyen felvételek, csak néhány rádiófelvétel, de az nem egészen ugyanaz.

A legkedvesebb emlékem a diplomakonzertemhez kötődik, ami 2016. április 9-én zajlott le. Előtte pár héttel meghívtam őt, aminek örömmel eleget tett. A Solti teremben tartottam meg, jól sikerült — persze így visszatekintve néhány dolgot már másképp csinálnék, de akkori elképzeléseimet szinte maradéktalanul meg tudtam valósítani. Nem emlékszem, hogy hol ült, sőt nem is láthattam, csak az első két sort, annyira sötét volt a nézőtér. Emlékszem, hogy a koncert végén csuromvizes voltam, úgy leizzadtam, a körülmények nem voltak számomra ideálisak. Fölrohantam a csigalépcsőn egy vagy két emeletet, gyorsan levettem az ingemet, fölvettem a másikat. Egy-két perc telt el a taps vége és az öltözőbe érkezés óta, és egyszer csak azt hallom, hogy kopogtatnak az ajtón. Hát, mondom, ki a fene az, valami ügyelő, vagy akarnak valamit mondani a szervezők? Akkor kinyitom az ajtót, és ott megjelent Tanár Úr teljes életnagyságban, aki, hát mondanom sem kell, nagyon el volt érzékenyülve. Sajnos nem tudom már minden szavát fölidézni, de egy mondat mindenképpen az eszembe vésődött. Azt mondta nekem, hogy ugyan neki nincsen viszonyítási alapja (ezzel a fiatalabb korosztályra gondolhatott), de az elhangzottak alapján engem jó harsonásnak tart. Ez azóta is nagyon kedves a szívemnek, mert én, visszatekintve, annyira jónak nem tartom, de ha ő, mint a hangszernek nem avatott ismerője, kis túlzással laikusként így dicsér, akkor ez mindenképpen elismerés a részéről. Ez olyan emlék, amit nem fogok soha elfelejteni. A jó kapcsolatunkat azóta is sikerült megőriznünk.

Meggyőződésem, hogy ha nem lett volna a Covid, akkor még egy-két évet maradt volna, de így is teljesen mondható az életműve. Isten éltesse Tanár Urat a 90. születésnapjára, és még hosszú-hosszú, sikerekben és eredményekben gazdag életet kívánok neki!

FÖLDES TANÁR ÚR 90 ÉVES!

Földes tanár úr előadásaira egy zongoratanár barátnőm révén jutottam el. Ő a főiskolán a tanítványa volt, és elragadtatással mesélt az óráiról.

A Tanár Úr szívesen fogadta jelentkezésemet, és megengedte, hogy vendéghallgatóként részt vehessek több speciális kollégiumán a felsőfokú zeneoktatás budapesti fellegrárában, a Zeneakadémián. Már az első alkalommal lenyűgözött hatalmas tárgyi tudása, humorérzéke, és az a szeretet és kedvesség, amellyel diákjaihoz viszonyult.

Átfogó és rendkívül sokoldalú interdiszciplináris szemléletmódja ragadott meg legjobban, amellyel tárgyat, a zenetörténetet előadta. Az ELTE Bölcsészkarán végeztem, ahol sok jó tanárom volt, olyanok is, akik több tudományágban voltak járatosak. Azonban egyiküknek sem volt olyan széles látóköre és integráló képessége, mint a Tanár Úrnak. Számomra mind a mai napig példaértékű ez a tudományos szemlélet és tanítási módszer. Ennek illusztrálására szeretnék néhány példát felhozni.

A görög mitológia és a zene kapcsolatáról tartott előadássorozatában mindenekelőtt információkat kaptunk a korszak történelmi, politikai, gazdasági viszonyairól. A bemutatott zeneműveknek megismerhettük a mitológiai és irodalmi háttérét is. Emellett a Tanár Úr saját diái segítségével az adott zeneműhöz kapcsolódó képzőművészeti és építőművészeti alkotásokból, filmekből is nagyon sokat megismertett velünk. Nem feledkezett meg az ókori filozófusokról, a korabeli zeneelméleti felfogásról és hangszerekről sem. Különösen izgalmasnak tartottam azt, hogy egy-egy témának a 20–21. századi zenei feldolgozásait is bemutatta. Ezáltal nagyon sokat tett a kortárs zene megismertetéséért, népszerűsítéséért az ifjú nemzedék körében.

Például Orfeusz történetének zenei feldolgozásához a mitológiai háttér bemutatása után részleteket hallhattunk Ovidius verséből. Nemcsak Monteverdi *Orfeója* hangzott fel, hanem Peri, Caccini, Byrd, Haydn, Gluck, Stravinsky, Offenbach és Debussy nevét is megemlítette, illetve részleteket hallhattunk a műveikből. Megcsodálhattuk Carl Milles *Orfeusgruppen* c. szoborcsoportját is. Hallhattunk Platon hangszerekről vallott nézeteiről, és részletesen bemutatta az akkori húros, fúvós és ütős hangszereket.

Más szempontból volt érdekes Odüsszeusz története és azok a zeneművek, melyeket kalandjai megihlettek. Először is egy izgalmas Földközi-tengeri földrajzi utazáson vettünk részt, melynek során megismerhettük a helyszíneket, ahol Odüsszeusz is járt. A meghallgatott zeneművek közül Monteverdi Odüsszeuszról írott operája és Kodály *Nausikaa* című dalműve marad emlékezetes számomra.

Hasonló alapossággal elemezte két speciális kollégium keretében a bibliai Ó- és Újszövetség történeteire kötődő zeneműveket. Az ószövetségi történetek közül kiemelném a Mózes életéről szóló előadásokat. Számomra bölcsészként nagyon meglepő volt a bibliai szövegek alapos ismerete. Itt tudtam meg, hogy a Michelangelo Mózes-szobrán látható szarvak egy fordítási hiba miatt „kerültek a fejére”, ugyanis ennek a héber szógyöknek két jelentése van: nemcsak „szarv”-ként, hanem „fény”-ként is értelmezhető. Ennek ismeretében az ember teljesen másképp tekint a szoborra és annak szimbolikájára. A Mózes-szobor mellett megcsodálhattuk Sluter dijoni Mózes-kútját, Botticelli Mózes életét bemutató festménysorozatát. Egy dokumentumfilm megtekintése után azt is megtudtuk, hogy a Santorini szigetén történt vulkánkitörés (vlsz. Kr.e. 15. sz.), amely Mózes korában történhetett (Kr. e. 16-14. sz.), hogyan okozhatta a 800 km-re lévő Nílus deltájában természeti katasztrófák sorozatát, melyeket az Ószövetség a „tíz csapás” néven említ. Végül, de nem utolsósorban meghallgattunk néhány zeneművet vagy azok részleteit a több száz közül, melyek Mózes életének különböző mozzanatait hivatottak a zene eszközeivel bemutatni. Közöttük volt Händel híres *Izráel Egyiptomban* c. műve, de a 20-21. századi szerzők is képviselték magukat Schönberg *Mózes és Áron* c. művével. A magyar szerzők sem maradtak ki, mint például Durkó Zsolt *Mózes és Áron* c. operája, Decsényi János *Régi magyar szövegek III. — Mózes* c. műve vagy Kathy Horváth Lajos műve, melynek zenéjét Mózes könyvei és az Újszövetség ihlették. A Tanár Úr arról sem feledkezett meg, hogy utaljon Madách Imre *Mózes* című drámájára és Freud híres Mózes-tanulmányára (*Mózes és az egyistenhit*). Bölcsészként mind az irodalmi, mind pedig a pszichológiai utalást igen nagyra értékeltem.

Az ószövetségi történetek közül kiemelném még Carissimi Jeftéről írt oratóriumát. A *Bírák Könyvének* szövegén alapuló Jefté-történet és a kapcsolódó zeneművek bemutatása során a Tanár Úr műfajtörténeti elemzésben mutatta be Carissiminek az oratórium születésében játszott szerepét, emellett egy kottakép-elemzés révén megértettük, hogyan alakult át az arioso jellegű recitativo a klasszikus értelemben vett áriává.

Kevés olyan egyetemi-főiskolai tanárt ismertem, aki a tanórák keretein túl is fontosnak tartotta a közösségépítést, közösségformálást. Földes tanár úr ezek közé tartozott. Diákjai segítségével nemcsak kártyaklubot, farsangi rendezvényeket szervezett, hanem országon belül rendszeresen kirándulásokra vitte őket. Kiterjedt hazai és nemzetközi kapcsolatait kihasználva kedvenc országába, Olaszországba többször is elvitte diákjait kedvezményes zenei és kulturális felfedezőutakra. Sajnos ezeken én nem tudtam részt venni, de olyan szerencsés voltam, hogy meghallgathattam azokat az előadás-sorozatokat, melyek előkészítették az utazásokat.

Az egyik ilyen speciális kollégium Velence, Firenze, egyes észak-olasz városok és Róma zenetörténeti kapcsolatait térképezte fel. Bevezetésként megnézhattuk a Duna TV egyik idevonatkozó ismeretterjesztő sorozatát, részleteket láttunk a *Schauplatze der Weltkultur* c. német és a *Great Streets* c. angol dokumentumfilm-sorozatból. Ezek a filmek lehetővé tették, hogy beleéljük magunkat a korabeli olasz városok életébe, megismerjük elhelyezkedésüket, politikai, gazdasági helyzetüket és kulturális fejlődésüket. A Tanár Úr e mellé utazási szakirodalmat is ajánlott. Felhívta figyelmünket azokra a kortárs magyar zeneszerzőkre is, akik Olaszországban is tanultak (Farkas Ferenc, Szöllősy András, Durkó Zsolt, Bozay Attila, Huszár Lajos, Jeney Zoltán stb.).

Maradjunk most csak Velencénél! Saját utazási tapasztalatait, olvasmányait és diáit felhasználva szinte házról házra mutatta be azokat a velencei palotákat, templomokat, középületeket, temetőt, melyekhez híres zeneművek, zeneszerzők, zenészek neve, előadások, képzőművészek, festmények, szobrok kötődnek. Például Monteverdi és Stravinsky a Szent Márk templomhoz fűződő kapcsolatát, a Giustiniani palotát, ahol Wagner *Trisztánjának* III. felvonása született, valamint a Vendramini palotát, amely a velencei lakóhelye volt. Nem maradt ki a San Michele szigetén található temető sem, ahol többek közt Stravinsky, Gyagilev és Luigi Nono sírja található. Hallhattunk híres olasz és külföldi festőkről, szobrászokról, akik a várost magát, különböző részeit, épületeit, lakóit örökítették meg az utókor számára (Bellini, Canaletto, Giorgione, Tintoretto, Turner, Whistler stb.).

A Tanár Úr különleges figyelmet szentelt a korabeli építészet kiemelkedő műalkotásainak. Az évek során többször idézte a Friedrich Schlegeltől származó frappáns mondatot: „Az építészet megfagyott zene.” A középületek, magánpaloták, templomok bemutatása során nemcsak építészeti sajátosságait, funkciójukat ismertette, hanem zeneértő szakemberként rámutatott azok akusztikai sajátosságaira is.

Például arra, hogy az osztott templombelsőket osztott zenekarokat igényeltek. Az adott hely akusztikája befolyásolta a tempót is, mivel a visszhang miatt máshogy kellett vezényelni a különböző helyszíneken. A Tanár Úr egyháztörténeti tájékozottságára vallott az a megjegyzése is, hogy az 1545. évi tridenti zsinat rendelte el, hogy a polifonikus művek helyét homofon művek vegyék át, mert így a hívek könnyebben megértik a szöveget.

Az előadások során részleteket láthattunk, hallhattunk a *Velence zenei évszázadai* című zenetörténeti filmsorozatról, amely a legnagyobb zeneszerzők életművét mutatja be, és amelyeket azután a Tanár Úr kiegészített. Műfajttörténeti szempontból nagyon érdekes volt Monteverdi életművének alapos elemzése. Megtudtuk, hogy madrigáljait (9 kötet) nagyon sokszor el is játszották, operáin keresztül pedig nyomon követhettük, hogyan született meg az olasz barokk opera (*Tankréd és Klorinda* miniopera, *Arianna*, *Orfeo*, *Poppea megkoronázása*, *Odüsszeusz hazatérése*).

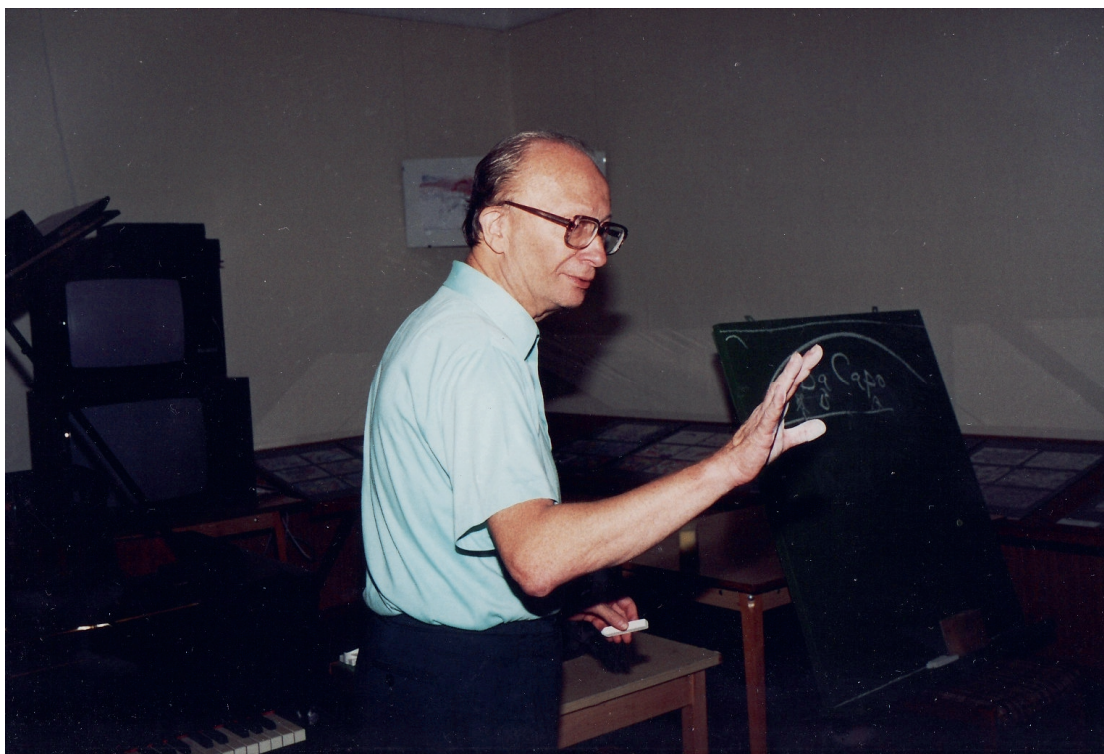
Velence kulturális szempontból mind a mai napig ikonikus város maradt, és számos műalkotást ihletett. Többek között az olasz rendező, Visconti a Thomas Mann-novella alapján készült *Halál Velencében* című filmjét, melyet együtt nézhettünk meg a Tanár Úrral. A film Velencében játszódik, és Mann valószínűleg Mahlerről mintázta meg a főhős figuráját.

A város ma is számos kiállításnak, előadásnak, művészeti fesztiválnak ad helyet. A Tanár Úr jóvoltából hallottam először a Peggy Guggenheim kortárs képzőművészeti múzeumról, a velencei filmfesztiválról és a Velencei Biennáléről, mely az európai kortárs képző- és fotóművészet egyik legkiemelkedőbb rendezvénysorozata, és amelynek rendszeresen vannak magyar résztvevői is.

Ha összegezni szeretném, mit tanultam életművéből, akkor mindenekelőtt azt szeretném kiemelni, hogy aki hozzá járt, őt hallgatta, nemcsak diplomás zeneművész, zenetanár, zenetudós lett, hanem olyan értelmiségi, aki nyitott más művészeti teljesítményekre időben és térben egyaránt, beleértve a kortárs művészeteket is. Előadásaiban akár az egyetemen, akár a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatban, akár a Rádióban vagy írásaiban olyan magas szintű ismeretterjesztő módszert használt, amely tartalmi szempontból rendkívül sokoldalú. Előadásmódja színes, érdekes, nem leereszkedő, de nagyon jól érthető volt, és ha a téma azt kívánta, vagy éppen lankadt a hallgatóság figyelme, akkor a humor eszközével is élt. Mindeközben kifogyhatatlan figyelemmel és szeretettel fordult diákjai, hallgatói felé.

Végül, de nem utolsósorban a Tanár Úrnak köszönhetem, hogy valamikor régen, egyik előadásán megismerttetett az indonéz gamelánzenével, ami nagyon felcsigázta a képzeletemet. Ennek következményeképpen pár évvel később részt vettem az első magyar gamelánzenekar, a Topong Bang együttes megalapításában. Az itt eltöltött évek során nagyon sok különleges zenei élményben volt részem.

Végtelenül szerencsésnek tartom magam, hogy járhattam az előadásaira! Isten éltesse a Tanár Urat 90. születésnapján! Kívánok neki jó egészséget, kíváncsiságot, kreatív energiát, hogy tovább folytathassa munkásságát!

Imrével évtizedekre nyúlik vissza a baráti kapcsolatunk, ezért volt természetes az, hogy mikor nyaralni indultak, engem hívott fel, hogy elfeledkeztek a napvédő sapkáról, tudok-e esetleg kölcsönadni egyet. Hazaérkezésük után nem sokkal kaptam egy köszönőlevelet, amiben megkérdezte, hogy megmutathatná-e Firenzét a sapkámnak. Aztán rendre beszámolt a sapka hogylétéről — természetesen a sapka nevében. Amikor jelentkezett, hogy visszaadná, nem fogadtam el, de ő tiltakozott az ajándékozás ellen. Ezért kénytelen voltam okiratba foglalni a tulajdonjog átszállásának a tényét, amit aztán antikizált papírra kinyomtatva, tekercsben, szalaggal átkötve adtam át.

Ingó dolog tulajdonjogának átszállását tanúsító okirat

Alulírott doctor Chatarina Gero (alias Gerő Katalin) jelen okirattal tanúsítom, hogy azon fehér vászonsapka, amely az Úrnak 2007. esztendeje május havának 26. napján a délelőtti órákban jóhiszeműen került professor Emerigus Terraneus (alias: Földes Imre) birtokába, a jelen okirat kézhezvétele pillanatától az ő kizárólagos és tehermentes tulajdonába szállt át.

Jelen tanúsítványt szellemi képességem birtokában, kényszertől és fenyegetéstől mentesen, szabad akaratomból állítottam ki, amelynek tiszteletben tartását mindenkitől elvárom.

Kelt Budapesten, az Úr 2007. esztendeje június havának 9. napján

A MŰVÉSZET TANÍTÁSA — A TANÍTÁS MŰVÉSZE: FÖLDES IMRE

(Róma felfedezőitől szeretettel)

Zeneakadémiai tanulmányaink meghatározó alakja volt Földes tanár úr.

A zenetörténet-órák egyedi, semmihez nem hasonlítható hangulata és lendülete az első naptól levett minket a lábunkról. Nem voltunk ezzel egyedül, hiszen ezen az órán nem csak a jelenlétet igazoló aláíróívre nem volt szükség, de igencsak ajánlott volt időben érkezni, hiszen a terem mindig zsúfolásig megtelt — függetlenül attól, hogy kinek volt ez kötelező órája.

Az első időkben találgattuk, vajon ki vagy mi, melyik stílus, melyik korszak lehet a Tanár Úr kedvence, hiszen olyan odaadással és rajongással beszélt, amit mi ezzel próbáltunk magyarázni. Aztán rájöttünk, a Tanár Úr szenvedélye az egyetemes zenetörténet minden szereplőjének, minden újításának, minden várható vagy váratlan fordulatának szól. Az a komplex, átfogó és minden részletre kiterjedő művészetértelmezés, ahogyan Ő látja és érzi a világot, az élet szinte minden területére kiterjeszthető — ezt az azóta eltelt 30 év zenepedagógiai tevékenysége során mi is próbáltuk megvalósítani és továbbadni. Végtelen hála és köszönet azért a sok-sok jóért! Akkor még csak éreztük, ma már biztosan tudjuk: életre szóló tanítást és szemléletmódot kaptunk tőle.

Talán nem is sejtik, akik abban az időben a Zeneakadémiára jártak, hogy az épületben egy titkos csoport is működik. Ennek a Titkos Társaságnak a kapitánya Földes Imre volt. Első évben megtanulhattuk tőle a jó, lebilincselő, figyelmet megtartó előadás módját és titkait. Vagyis: mik azok a fortélyok, módszertani fogások, amelyekről egy óra érdekes, tág szemléletű és hiteles lesz.

Aztán volt egy év, amikor elkezdtünk közösen RÓMÁBÓL felkészülni. Joggal kérdezheti a kíváncsi olvasó: vajon miért? Elhatároztuk ugyanis, hogy a következő nyáron felkerekedünk és bejárjuk Rómát: mi, a csapat közösen, és a Kapitányunk. Előadásaink így az Örök Város történelmére, templomaira, művészeti korszakaira, térképének titkaira, közlekedésére, az ókori romjaira fókuszáltak... És akkor

mindenki becsületesen felkészült a kiválasztott témájából, és a már tudott és elsajátított módon elő is adta a Titkos Társaság és Földes tanár úr előtt. Így lassan megjelent és kirajzolódott lelki szemeink előtt az Örök Város, és szívünkben a vágy, hogy megérezzük az illatát, ott lehessünk teljes valónkban, lássunk mindent, amiről hallottunk. És a következő nyáron felkerekedtünk...

Amennyire nem egyszerű egy elragadtatott előadást, órát megtartani, annyira nehéz Rómába eljutni egy Latviával, ami már Budapesten defektes lesz — kétszer, illetve Róma előtt 30 kilométerre felmondja a szolgálatot...

Így az első éjszakát egy autójavító üzem hangárjában töltöttük hálósákokban... Kalandos utakon jutottunk el Rómába — illetve hazafelé már vonattal jöttünk, az autónkat pedig egy autómentő hozta haza, mivel soha többé nem indult el szegény... és mindezt Földes tanár úr oly nyugalommal és derűvel kezelte, hogy eszünkbe sem jutott megjedni, hogy mi lesz velünk. Így aztán ezt a 10 napot nagy szeretetben és sok élménnyel töltöttük el.

Lehetetlen minden szép és emlékezetes pillanatunkat, órákat szavakba öltetni, de Tanár Úr csak nézze meg azt a sok-sok fotót, amit 10 nap alatt készített! Minden élmény megjelenik bizonyly a szívében: a Forum Romanum megtekintése 34 fokban, a kabócák fortissimója a szálláshelyünkön, a camping medencéjében való pihenéseink, és persze a Tanár Úr mindenkit megszégyenítő lendülete, csillapíthatatlan kíváncsisága és olthatatlan tudásszomja. Egy idő után már nem számoltuk, hány olyan fotót készített a templomokban, melyek „jól jönnek majd a tanításhoz” (mondta ezt, sokszor a templomok hideg mozaik padlóján hanyatt fekvve, a kupolát fényképezve...). Lenyűgöző és mérhetetlenül szeretetre méltó volt.

Szerencsések voltunk, és nagyon büszkék vagyunk a közös élményekre. Óriási öröm és megtiszteltetés, hogy találkozásaink alkalmával mindig őszinte mosollyal és érdeklődéssel fordul felénk: „Mi széppel foglalkoznak éppen?” És mondhatjuk: azóta is csupa szépséggel foglalkozunk, nem feledve, amit tanultunk az órákon és Titkos Társaságban.

Drága Tanár Úr! Boldogságot és egészséget kívánunk tiszteletteljes és örök szeretettel!

FÖLDES IMRE 90

Milyen jellemző, hogy azt egy muzikológus általában tudja, hogy melyik évben komponálta Mozart a *Figaro házasságát* vagy mikor hunyt el Igor Stravinsky, de a saját életében már kevésbé igazodik el. Legalábbis én. Nyilván egy zenetörténésznek nem illene így fogalmaznia, de *ha jól emlékszem*, 1999-ben vagy 2000-ben történt, hogy nyolcadikos általános iskolásként elzarándokoltam szülővárosom, Nyíregyháza zeneiskolájába, hogy meghallgassam Földes Imre tanár úr előadását Bach *Máté-passiójáról* (a Tanár Úr pedig most valószínűleg napra pontosan megmondaná, hogy mikor — ha megteszi, ígérem, javítom a szöveget). Emlékszem, száj tátva hallgattam, ahogy mesélt: a barokk mester esetében sokat emlegetett számmisztikáról, kereszt-motívumokról, illetve egyéb szövegfestésekről, fűszerezve mindezt néhány saját élményével a Bach nyomában tett utazásairól. Ha addig még nem mondhattam Bachot kedvenc zeneszerzőmnek, előadása után megvilágosodtam, megtértem. Ez volt az első emlékem, élményem a most — hihetetlen leírni — kilencven esztendőes Földes Imréről.

Aztán 2005-ben a Zeneakadémiára kerültem, és évfolyamtársaim hívták fel a figyelmemet Földes Imre izgalmas előadásaira, úgynevezett spec. koll.-jaira, amelyeket a legváltozatosabb, legszínesebb témákban tartott, ráadásul vizsgázni sem kellett, csak jelen lenni és figyelni. Ez pedig egyáltalán nem volt nehéz, mivel igen hamar ráragasztotta a Tanár Úr a lelkesedését a hallgatókra. Az egyik kurzus Debussyról szólt, akinek végighallgattuk valamennyi művét, a másik óra legendás muzsikuskok kép- és hangfelvételeit ismertette meg a növendékekkel, egy harmadik pedig Velence művészetét tárta az érdeklődők elé. A Debussy-kurzusról él bennem a legtöbb kedves, régi emlék, talán nem nagyon hagytam ki egyetlen órát sem (vagy csak nagyon keveset), ebben pedig közrejátszott Földes tanár úr közvetlensége, humora. Máig nem feledem azt az óriási pillanatot, amikor egyik órája után (vagy előtt) a folyosón ácsorogtunk néhányan, és elkezdtem brácsás vicceket mesélni a körülöttem állók szórakoztatására. A társasághoz Földes Imre is csatlakozott, jókat nevetett két vagy három viccen, majd a legkomolyabb-legszigorúbb arckifejezést öltve egyszer csak megszakította a hahotát odaszúrt mondatával: „A lányom brácsás!” És odébbállt. Persze a megfagyott levegő hamar felengedett, megértettük a viccel elütött viccet.

Földes Imréhez bárki odamehetett a Zeneakadémia folyosóján, bárki csatlakozhatott hozzá a büfében vagy a közeli kifőzde asztalánál, és közvetlen beszélgetésbe elegyedhetett vele. Legalábbis én nagyon örülök, hogy ilyen „bárki” lehettem. Megtisztelve éreztem magam, amikor tegeződésre váltott velem (egyike volt az első tanároknak, aki ezt felajánlotta), vagy amikor egyik óráján „tananyag lettem” — legalábbis így fogalmaztam nagyképűen, ugyanis az általam készített egyik interjút adta fel a diákoknak elolvasásra, megvitatásra.

Amikor a leginkább megérezhettem bizalmát és nagyrabecsülését, egy véletlen pillanat volt: a Király utca és a Nagykörút sarkán (tehát a Zeneakadémiától száz méterre) található zebrán futottunk össze a nyár közepén, és igen kedves invitálással lepett meg: meghívott a Velencéről szóló kurzusának hallgatói számára szervezett kirándulásra (igen, az olaszországi Velencébe), mivel az egyik diák visszamondta az utat. Én, bár nem jártam erre a szemináriumra, megtisztelőnek éreztem, hogy méltónak tart arra, hogy egy ilyen, életre szóló kalandban vehessek részt. Földes Imre ugyanis több éven át intézte töretlen lelkesedéssel, hogy ne csak óráin hallhassanak a növendékek Velence vagy Firenze reneszánsz és barokk kincseiről, hanem a valóságban is megismerhessék azokat, ráadásul mindehhez csak némi költőpénzre volt szüksége a résztvevőknek. Aztán egyszer csak Velencében találtam magam (2009-ben), és Földes Imre akkor, hetvenöt évesen úgy rohant egyik nevezetességtől a másikig, hogy huszonéves követői csak a nyomában loholtak (köztük én is nyavalyogtam). Nekünk már lógott a nyelvünk, leültünk volna inkább egy kávézóba, vagy legalább egy padra. A Tanár Urat azonban nem lehetett megállítani, korát meghazudtoló módon vezette a társaságot a Fraritól a Szent Márk-székesegyházig, a Guggenheim Múzeumtól az Accademia Galéria gyűjteményéig. És közben mesélt, tanított, élményeket adott.

Ahogy én éltem meg, én éreztem az évek haladásával, szembesülve a felnőtté válás nehézségeivel és szépségeivel, Földes Imre az elmúlt közel negyedszáz évben nem öregedett. Ő afféle fix pont, akihez mérhető a mindenség, a téridő-kontinuum, hiszen most is felért egy nosztalgiadús időutazással ennek a rövidke születésnapi gondolathalmaznak a megírása.

Drága Tanár Úr, drága Imre, hadd írassak majd valamit a századikra is, amit még elolvasol majd! Isten éltesen sokáig!

FŐHAJTÁS A 90 ÉVES FÖLDES IMRE ELŐTT

Földes Imre tanár úr sohasem tanított engem — sajnos —, mégis úgy alakult, hogy neki köszönhetem azt a meghatározó lökést, amely pályamódosításomhoz, hivatásos zenésszé válásomhoz vezetett. 1972-ben vagy 1973-ban találkoztunk először; ő a Konziban tanított, én pedig friss gyakornokként a Műegyetemen, matematikát. De akkor már évek óta énekeltem a Zeneakadémia Párkai István vezette Liszt Ferenc Kamarakórusában, és az ott megismert muzikológus-hallgatók hatására fokozatosan ráébredtem, hogy a zenei pálya sokkal jobban vonz, mint a matematikusi. Elbátortalanított viszont az a tudat, hogy gyatrán zongoráztam és semmilyen közép fokú zeneelméleti képzésben nem részesültem.

Eközben oboatanulmányokat is folytattam, s azokban tanúsítottam annyi előrehaladást, hogy felejtethetetlen tanárnőm, Szabó Edit arra kapacitált: vén szamárként felvételizzek a Konziba oboa szakra. Mikor azonban töredelmesen bevallottam neki, hogy akkor már inkább zenetudományi szakra mennék, tudomásul vette a döntésemet. Sőt, kételyeimet is meghallotta, és felajánlotta, hogy szól szeretve tisztelt tanárának, Földes Imrének, akitől bátran kérhetek tanácsot.

Így is lett. Ha jól emlékszem, Imre a Konzi nagytermében, a mai Ferencsik-teremben ült le velem beszélgetni, majd halláspróbának is alávetett. Nagyon izgultam, még a nagyszekundot is kisszekundnak véltem, s emlékszem, hogy a váltódomináns akkordot sem ismertem fel, mert még sohasem hallottam róla. De a többi jól ment, és amikor újra leült mellém, akkor ugyan annak a véleményének adott hangot, hogy a meglevő szépséges szakmámat szerinte érdemes volna megtartanom, de ha mindenáron váltani szeretnék, akkor ő úgy látja, hogy ennek nincs akadálya.

Visszatekintve úgy gondolom, hogy ez a megerősítés, ami nélkül valószínűleg nem mertem volna belevágni a felvételibé, szervesen következett Imre végtelenül toleráns lényéből, szeretetteli és a másikat — ebben az esetben engem — a mérhetetlen tudásbeli különbség ellenére is egyenrangú félként elfogadó és kezelő személyiségéből. Minden atyáskodás nélkül tudott atyai jótanácsot adni, és bizonyára nem én voltam az egyetlen, akinek problémái legyőzésében nagyon sokat jelentett az ő megelőlegezett, várakozásteli bizalma.

Azóta sok tanítványától hallottam már, hogy kielégíthetetlen és minden irányú kíváncsisága mellett Imre legsajátabb tulajdonsága az a képesség, hogy a közös felfedezés örömevel ajándékozza meg tanítványait, egész környezetét. Lám, én csupán egy kávéskanálnyit kaptam Földes Imréből, a tanárból, és az is elég volt ahhoz, hogy megváltoztassam az életemet.

Köszönöm Neked, Imre, és Isten éltesen sokáig!

FÖLDES IMRE 90. SZÜLETÉSNAPIJÁRA

1971 őszén ismertem meg, amikor elkezdtem 3 éves tanulmányaimat a Semmelweis utcai Tanárképző fuvola szakán. Zenetörténetet hallgattam nála. Már előjáróban megemlítette, hogy mivel a zene története hatalmas és nemigen férne bele hat szemeszterbe, ezért — a legnagyobb mestereken túl — engedtessek meg, hogy hadd foglalkozzon olyan dolgokkal, amiket ő maga is nagyon szeret. Ez egyben záloga is volt annak, hogy igencsak élvezetesekek voltak a zenetörténet-órái. Humorban és szellemességekben sem volt hiány. Emlékszem két operára: a *Don Giovannira* és a *Wozzeckre*, amelyekről nem egyszerűen csak beszélt, hanem amúgy egy személyben mintegy eljátszotta nekünk az operában lévő helyzeteket (természetesen sűrű zenei példákkal színesítve), így úgy érezhettük, hogy részesei vagyunk a cselekménynek.

Soha nem kért számon lexikális adatokat. Amit mindig elvárt, az a ZENE ismerete volt. Sokszor mondta, hogy járjunk sokat hangversenyre, s ha erre épp nincs idő, akkor hallgassunk otthon lemezeket, megismertetve magunkat a zenetörténet remekműveivel, természetesen a kortárs művekre is odafigyelve, mert nagyon is illő tisztában lenni azzal, ami a jelenben születik. Volt, hogy párhuzamba állította a zene történetének elején említett madár-hangokat (A zene eredete...) egy 20. századi szerző madárhangokat idéző kompozíciójával. A vizsgákon is kedves volt, viszont igen szigorú. Aki 4-5 másodpercen belül felismerte a bejátszott zenét, csakis az kaphatott jelest. Ha egyre hosszabb idők után ismerte csak fel a delikvens az adott zenét, az bizony egyre gyengébb jegyekre számíthatott.

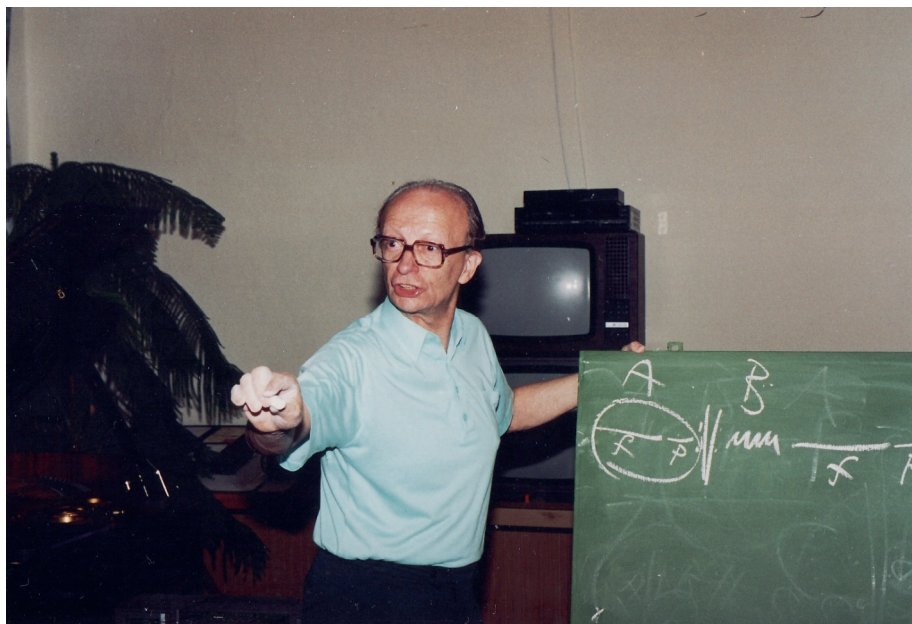
A diploma után két évvel (1976) elkezdtünk dolgozni a Rádióban. Akkor a Tanár Úr felajánlotta, hogy nyugodtan tegezhetem, hiszen már nem tanár-diák viszonyban állunk, hanem rádiós kollégák lettünk. Emlékszem, mennyire nehezen ment eleinte a „szia Imre”, de aztán hamar természetessé vált. Akkoriban indult a *Mindenki zeneiskolája* c. hamar népszerűvé vált sorozata, amelyben Göczey Zsuzsa után én lettem a műsor egyik zenei munkatársa. Ezalatt tanultam meg úgy istenigazából montírozni. Mindig reggel 9 és este 10 között dolgoztunk ketten. Imre mondta, hogy mit, én meg vágtam. Később ő is megtanulta a montírozást, s ha épp nem értem rá, ő is tudott helyettem dolgozni. Ezek a műsorok egyébként mindig kvázi élőben lettek rögzítve. Volt, hogy két órát vagy többet is

felvettünk, s ebből kellett összehozni — hosszas szerkesztés után — kb. 30-40 percnyi műsort úgy, mintha pont így hangzott volna el. Sokan kérdezték is, hogy ez élő adás-e, mert annyira természetesre sikerültek a végleges változatok.

15 év szünet után, 1996-ban indult a másik, 2002-ig tartó, ugyancsak sikeres sorozat, a *Zenetörténet mindenkinek*, mely ugyanúgy készült, mint korábban a *Zeneiskola*. Nagyon sajnáltuk, hogy vége lett. Itt jegyzem meg, hogy ezek a műsorok mind visszahallgathatók a foldesimre.hu oldalon!

Egy évvel később még volt egy közös pont az életünkben, amikor a Kolibri Színház bemutatta Mozart *Szöktetését* báb-opera formájában. A bábművészek bábozás közben énekelték az áriákat, duettekét, közös számokat (ami világszerte igen ritka), és én voltam a „zenekar”, ami mindössze egy zongorakivonatos kíséretből állt. Novák János barátom és igazgatóm (akivel egy év különbséggel ugyanabban a tanintézetben diplomáztunk és mindkettőnket tanított a Tanár Úr) Imrét kérte fel szakértőnek, hogy külső szakmai fül (és szem) is áldását adja a produkcóra, ami — mint mondta később — nagyon tetszett neki.

Kedves Imre, szívből kívánok még nagyon sok boldogságot, egészségben és zenében gazdag életet!

Kedves Imre!

Nemrégiben kölcsönösen meglátogattuk egymást.

Valószínűleg Te is elgondolkoztál már azon, hogy mintegy hétvéztizedes ismeretségünk folyamán sohasem voltunk egymás lakásán. (Pontosabban: én soha, Te egyszer, régen nálunk jártál.) Biztos, hogy ez azért történhetett így, mert szinte folyamatos együttműködéseinknek mindig pontosan kijelölt helyszínei voltak.

A Zenei Gimnázium csak előkészítője volt a majdan történeteknek. Te voltál a felsőbb osztályba járó nagyfiú, akinek szellemessége, tudása iskolaszerte téma volt. Távolról csodálatlak, de megszólítani nem mertelek volna. Így ebben a korszakban kapcsolatunkat méltán nevezhetjük egyoldalúnak.

Bizonyos egyoldalúság, afféle tanár-tanítvány viszony nyomai a mélyben még most is fellelhetők.

Következő helyszínünk a Bródy Sándor utca. Az egykor volt Magyar Rádió labirintusának mostanra pusztulásra ítélt stúdiói, irodái, vágószobái, étterme, büféje és nagyhírű Pagodája. Hosszú évekig tartó közös vállalkozásunk a nem túl szellemes *Magyar zeneművek* címet viselte.

Ha a cím nem is, de a feladat annál izgalmasabb volt: a hetvenes–nyolcvanas évek zeneszerzőinek „nagy öregjeit” szóra bírni, és egy-egy sikeres művük sokoldalú bemutatásával népszerűsíteni. Minket és a megszólított szerzőket bő egy emberöltő választott el egymástól. Méltán hihettük: zenetörténetet írunk, egy kicsit más, kicsit újabb eszközökkel, mint korábban szokásos volt. Éjszakába nyúlóan hallgattuk, jelöltük ki, vágtuk a szövegeket, terveztük a műsor formáját.

Hogy lett-e zenetörténet Szervánszky Endre, Ránki György, Maros Rudolf, Sugár Rezső, Járdányi Pál, Mihály András, Dávid Gyula, Kósa György, Szöllősy András (a teljesség igénye nélkül) önvallomásos interjúiból és az ezekhez párosított sikeres művekből, az éppen most — a zenetörténeti félmúlt, vagy az örökre feledésbe merülő múlt idején — kérdéses. Akkor hittünk benne.

Másik fontos helyszínünk a lengyel főváros, annak is különböző koncerttermei voltak. A *Varsói Ősz* annak idején a tavasz friss levegőjét hozta el számunkra, hiszen az úgynevezett szocialista országok beszűkült zenei életében a biztonsági szelep szerepét töltötte be.

A hetvenes évek elején, amikor megérkeztünk egy zenei tiltásokban is bővelkedő országból, elámultunk azon a szabadságon és sokféleségen, amelyet Varsóban találtunk. Például a zenekari árokban maga John Cage kezelte az elektronikát, míg a színpadon Merce Cunningham táncosait láthattuk (igaz, többnyire fekvő testhelyzetben), a nézőtérén pedig Tyihon Hrennyikov, a szovjet zeneszerzők szövetségének első embere tiltakozott hangosan a szocreál nevében. Vagy: a fesztiválbizottság elnöke a Filharmonia nagytermének ajtájában fogadta a vendégeket, és mindenkinek kezet nyújtva mondta nevét: Witold Lutosławski.

A szálloda reggelizőjében naponta összegyűlő zeneszerző-sztárok (pl. Xenakis, Berio, Stockhausen) és a nem kevésbé nagyhírű lengyelek (Penderecki, Krauze, Górecki meg a többiek) a korszak egyetemes zenetörténetének szemünk láttára, fülünk hallatára megvalósuló illúzióját keltették.

Most joggal kérdezhetjük: beváltották ők az akkori nagy várakozást?

Mindezek hátterében Żelazowa Wolában Chopin szülőházának derűs, repkényes képe, máskor pedig a sztrájkok hatására kihirdetett szükségállapot dermesztő csendje.

Ebben az évtizeden is átnyúló, izgalmas és feszült légkörben — sokszor heves vitában — beszéltük meg a művek, szerzők, koncertek általunk vélt tanulságait. Kettesben, vagy másokkal együtt, és még akkor is, amikor növendékeid kisebb-nagyobb csoportját hoztad el a *Varsói Őszre*.

Közös, hivatalos tevékenységünk korántsem diadalmas fináléja a budapesti Dob utca és Kertész utca sarkán, a FÉSZEK Művészklubban zajlott. Te, mint az Egyesület zenei alelnöke, én meg mint a FÉSZEK programszerkesztője, sok mindent kitaláltunk, több-kevesebb sikerrel meg is valósítottunk, és sok-sok értekezleten tervezgettük a FÉSZEK jövőjét.

Mindhiába!

Kifutott alólunk sokévtizedes közös munkánk utolsó működési területe is.

Vagy mégsem?

A közelmúltban kölcsönösen meglátogattuk egymást. Mondhatjuk-e, hogy további két helyszínnel bővítettük az eddigieket?

Képzeletben meggyújtom a születésnap gyertyákat kedvenc varsói süteményünk tetején, az Europejski Hotel cukrászdájának híres rumoskrémésén.

Isten éltesen még sokáig!

Eszter

(2024. március 8-ra)

FÖLDES IMRÉRŐL

Földes Imrével először egy *Varsói Ősz* fesztiválon, a varsói Filharmónia hangversenytermében találkoztam. Iannis Xenakis *Persephassa* című, 6 ütőhangszercsoportra készült művének előadására érkeztünk. A teremben olyan sok hangszert kellett elhelyezni különböző helyeken, hogy a széksorok hagyományos megközelítése is akadályokba ütközött. Épp akkor láttam meg őt, amikor egy magas pódiumra bátran felmászva, annak túloldalán mérlegelte a lejutás lehetőségeit. Arcán némi bizonytalansággal vegyes aggodalmát látva, odaléptem, és a karomat nyújtva megszólítottam: „Óvatosan, Tanár Úr!” Zavart mosollyal — a nem várt magyar szót hallva — és némi megkönnyebbüléssel lépett le segítségemmel a pódiumról, és ment a helyére.

Néhány évvel később, kezdő tanár koromban barátságába fogadott, és mai napig egyik legfontosabb és legközelebbi apai jó barátom. Közel fél évszázados ismeretségünkől rengeteg történetet mondhatnék el, de a számomra talán legfontosabbat választom.

Harmincas éveim elején komoly válságba kerültem, életem szinte minden területén. Szakmailag úgy éreztem, bármerre fordulok, mindenütt falakba ütközök, olyanok részéről is nyílt, vagy rejtett támadások érnek, akik addig támogattak, segítettek. Sokáig haboztam, végül Imrétől kértem tanácsot. Ő figyelmesen végighallgatott, majd azt mondta: „Ilyen velem is volt. Csináld tovább a dolgodat, ne foglalkozz vele, és légy türelmes. Meglátod, amilyen váratlanul és érthetetlenül ez a helyzet kialakult, ugyanolyan váratlanul és érthetetlenül véget is fog érni. Most valamiért az útjába, a bögyébe kerültél néhányaknak, tart egy darabig, aztán leszállnak rólad, és másokkal kezdik ugyanezt.”

Tökéletesen igaza lett, és átsegített az első, megoldhatatlannak tűnő krízisemen. Egyúttal muníciót is adott a későbbi nehézségek kezelésére. Nagyon sok mindenért, nagyon sok hálával tartozom Imrének, ezek közül most ezt választottam.

FÖLDES EGYPERCES

Ha az első vérátömlesztést, ráébresztést, felvillanyozást kellene kiemelnem, akkor az a *Varsói Ősz* volt.

Jutalomkirándulás volt számunkra, néhány általa kiválasztott növendéknek... és miután néhány héttel előtte az Őáltala felkért cikkben, mely a *Muzsikában* jelent meg, én barom azt írtam, hogy Vivaldi egy apácázárdában tanított (helyesen: árvaházban), egy ilyen kardinális hiba után persze meglepő volt ennek a jutalomnak a lehetősége.

Egyébként a cikk megjelenése után Tanár Úr torkon ragadott ott a Semmelweis aulában, és rám üvöltött: Fiú! Apácázárda???

Gondoltam, itt a vége, húzás haza... de valamiért nem volt vége, mégis mehettem Varsóba.

Lutosławski, Kagel, Penderecki, Richter, a Holligerek... sorolhatnám a zenei hedonizmus 20 évesen átélt svédasztalát, habzsolás reggeltől estig, máig emlékszem, talán 1980. Persze eme találkozások mellett az első kelet-európai kínai étterem, a 100 napos tojásával, aztán az első utcán ehető gofri, és azért volt más is... igen, kicsit éltünk is.

Szóval zajlott és röpködtünk, zenék, koncertek, találkozások, kézfogások, dedikációk, éjszakai Prokofjev Richterrel, Luto a lépcsőn, Holliger nádjai, Penderecki nem értése, teleírtam egy füzetet... kettőt.

De egy mondat, az, amit máig nem feledek, itt van e fejemben, még a hanglejtése is, sőt a szemek csillogása is: Gyerekek, a Hotel Bristolban a krémes olyan, mint egy Schütz-madrigál!

Ezek után ki merte volna kihagyni?? Te sem, én sem, és hát persze hogy igaz volt. Úgy omlott, remegett, olvadt, édesen ropogott, csúszott, tökéletes madrigál volt, még annál is jobb.

Néhány évvel később aztán nem volt más választásom, ötletem sem. Tanárom, mesterem, mentorom, példaképem, tanácsadóm és talán kicsit barátom egyik születésnapján néhány krémessel töltött és egy Schütz-madrigálokkal teleragasztott dobozzal voltam Őt köszönteni, és persze néhány darabot ezek közül barátaimmal eljátszani is.

Hát, Tanár Úr 90, ez most ennyi! Szép szám.

Egyébként a kilencven csudálatos szám is, legegyszerűbben: $2 \times 3^2 \times 5$. Rengeteg, pontosan tizenkét osztója van a természetes számok között, ezek növekvő sorrendben: 1, 2, 3, 5, 6, 9, 10, 15, 18, 30, 45 és a 90. Ennek a hosszú sornak köszönhetően osztóinak összege nagyobb, mint bármely nála kisebb pozitív egész szám osztóinak összege, ezért az úgynevezett erősen bővelkedő számok sorába tartozik. Még ez sem elég, mert téglalapszám is... ezek azok a számok, melyek feljegyezhetőek két, egymást követő pozitív egész szám szorzataként, vagyis $n(n+1)$ alakban.

Ráadásul a 90 kémiában a tórium (Th), magyarul talán a tereny vegyjele. Nagyon ritka fém, felezési ideje több mint 10 milliárd év körül van, ami több, mint Földünk életkora, valószínűleg a Világegyetemé... szóval rendkívüli.

Ahogy Te is az vagy, Tanár Úr.

Ha fel kellene sorolni életemre, tanulásomra, tudásomra, érdeklődésemre legnagyobb hatással levő férfiakat, akkor Nagyapám, Édesapám, Bernstein és KisHara mellett Te voltál az, és vagy a mai napig!

Isten áldjon és éltesen, drága Tanár Úr!

lakatosgyuri

NAGY PÉTER

**Drága Tanár Úr, Drága Imre, avagy
Drága Imre, Drága Tanár Úr!**

Nagyon sokáig nem ment az „Imrész”, pedig oly sokszor nógattál: ugyan hagyjuk már a „Tanár Urazást”, mégse jött magától egyszerűen a számra.

De most, hogy a minap fenn voltam Nálad, és az albán pék által készített, meglehetősen magyar, igencsak autentikus mákos rétesek társaságában sok-sok mindent átbeszéltünk (rengeteg megbeszélnivaló maradt még és lesz is, júliusban újra megyek), megértettem, hogy miért volt olyan nehéz az „Imrész”-re áttérni a „Tanár Úr”-ból. Mert Te nem Tanár Úr vagy Imre voltál és vagy nekem egyszerűen, hanem Barátom, Támogatóm, Kritizálóm, Együttérzőm, Együttgondolkodóm, Útmutatóm, Kétkedőm, és igen: Tanítóm, aki megtanított a legfontosabbra: a nyughatatlan kíváncsiságra, a csillapíthatatlan felfedezés vágyára.

Mindezt nyolcéves korom óta. Kívánhat egy gyerek, egy ember ennél többet?

EMBER. Mert az Te vagy. Tanár/Imre = EMBER.

Köszönök mindent!

Ölel

Péter

AZ EGYIK LEGFONTOSABB SZÓ

FÖLDES IMRE 90. SZÜLETÉSNAPJÁRA

Valamikor, még a múlt évezredben, megszólalt lakásunkban a telefon, a régi, fekete, vonalas készülék, és Földes Imre hangját hallok a kagylóból:

— Erikám, milyen nemű a latin lélek szó?

— Ajaj — kezdtem a biztonság teljes hiányával. — Ez nagyon nehéz. Mert van *animus* hímnemben, meg *anima* nőnemben is.

— De miért? — vált egyre érdeklődőbbé Imre.

— Ez olyan nehéz, hogy nem is tudok azonnal válaszolni. Nem pusztán szótári kérdés. Kérek két napot.

— Annyit talán még tudok várni — mondta csalódottan.

Én meg elkezdtem kutatni, miért volt kétféle lelkük a latinoknak. Az *animus*, a hímnemű alak viszonylag könnyen meghatározhatónak látszott. Mindenképpen valamiféle emberi erő, képesség megnyilvánulása, szellem, értelem, öntudat, jellem, de ritkábban lehet érzelem is. Sőt ezek a pozitív tulajdonságok mellett jelentkezhettek negatív megnyilatkozásoként is: düh, elbizakodottság, kikényszerített szándék. Magamban valahogy így summáztam: férfidolgoz, nem véletlenül hímnemű a nyelvtani alak. Az *anima* szűkebb tartományú: első jelentésben nem is emberi lényeg, hanem természeti tünemény; légmozgás, szél, szellő, levegő, lélegzet, lehellet. Átvitt értelemben minden, ami az animától kap életre: életerő, lélek, érzés, élet, és természetesen van negatív pólus is: holtak lelkei, szellemek, árnyak. Két nap múlva telefonálok Imrének, és elmondom a kutatásom eredményét.

— Jó, jó — mondja ő, és hallok, hogy elégedetlen. — De miért írja Weöres Sándor a *Salve Reginában*, hogy „test, mely anyagi Szellem, / szellem, mely tiszta Test”?

— De van Weöresnek tiszta férfi Animus-verse és tiszta női Anima-verse az *Átváltozások* szonettjei között... — próbálkozom.

— Miért van mégis sokszor teljes egybeolvadásuk? És miért mondja, hogy „eggyé-forrott alakunk, ... Külön csak téveteg / habok vagyunk”? És tovább is bonyolítja: „Ismerj rám: magam asszonya én

és férje magamnak / s gyermeke is minden perc más-ivü mozdulatában”? És mi az a harmadik? Esetleg van valami magyarázat a görög szóhasználatban?

— Attól még bonyolultabb lesz. A görögöknek három szavuk is volt a lélekre: pszükhé, thümosz és pneuma.

— De miért kellett nekik három, a férfin és a nőn kívül? Talán a gyermek, „minden perc más-ivü mozdulatában”?

A Tanár Úr feladott egy nagy témát, ami nem hagyott nyugodni. Életem egyik legjobb tanulmányát köszönhetem annak, hogy ő pontosan szeretne használni a fogalmakat, és a használat okát is kereste. Weöres Sándor-írásaim egy részét ezek a miértek ihlették. Azóta tudom, miért szél- vagy szellő-természetűek nála a szép lányok: „A világnak nekivágok, / szélben úsznak ott a lányok. / Ha csak egyre rátalálok, / soha mást én nem kívánok.” De ez nem egyszeri megfogalmazás nála, mert ez is egy nő képmása: „Napba keringő táncosan égő asszonyi felhő”, máshol többes számban az égi jelenség: „vagy a fellegetek nézd, e leány-szellemeket”.

És azóta tudom, hogy az ősi kettő-egynek csak modern folytatása volt Jung elmélete a férfiban rejlő nőről, ill. a nőben rejlő férfiről. Mert Weöres nélküle is pontosan megfogalmazza: „Férfi, keltsd a rejtett nőt magadban; nő, ébreszd fel férfi-voltodat” — és nem kell neki hozzá hipnózis, sem tudatmódosító, hogy valakit a belsejében rejlő magántitkok ilyen vallomására kényszerítsen. Weöres tudja, érzi, hogy ösképzetet támaszt fel Jung, akár a bibliai Ádám testében rejtőző Évát, akár az antik androgün lények kettős természetét (Hermaphroditosz, akinek nevében benne van a két istenség, akiknek tulajdonságait egytestében viselte). Ebből a „miért?”-ből született Weöres-tanulmányaimat köszönöm a Tanár Úrnak.

De nemcsak ez az egy „miért?” volt hatással későbbi kutatásaimra is. Az ő példájára belső követelményemmé lett, hogy mindenben keressem az okokat. Másik nagy élményem egy „miért?” követése közben egészen más természetű.

Úl egy művészpár egy kertben, Szentendrén. A férfi történetesen költő, Vas István, a felesége, Szántó Piroska festő. A kert ezernyi virággal pompázik és illatozik, a költő mégis csak rózsákról ír verset, a festő csak napraforgót fest. Nem pillanatnyi szeszélye ez az ő pályájuknak: évtizedek óta hűségesek választott virágukhoz. Miért? Ízléskülönbség? Egyéni vonzalom a kifinomult rózsra, illetve a rusztikus napraforgó iránt? Miért ez a kettősség az évtizedeket szimbiózisban töltő két alkotó életműve között?

Erre a „miért?”-re is csak hosszas kutatás után lehetett választ kapni. A nyomozás állomásait csak röviden tudom összefoglalni. A rózsra ismert volt „már a régi görögöknél” is, Homérosznál a hajnal rózsaujjú, Szapphónak leggyakoribb virága, Theokritosz paraszt-hexametereiben is ott virít.

Ismerték a latinok: Horatius a *carpe diem* gondolatát így szépíti meg: „a tündér rózsá percnyi virágait”. Kultusza keresztülvonul a kereszténységen: Pünkösdkor a tövis nélküli rózsá ünnepe van, Dante a paradicsomban lát rózsás víziókat, a szentek legendái közt sok a rózsá-legenda (Szent Erzsébet, Szent Dorothea), és hát ott a francia középkor teljes világát átfogó híres mű, a Rózsá-regény. És rózsák, rózsák mindenütt, a keresztény költészetben. Új jelentést csak a 20. század fordulójá óta kapott Rilkenél, akinél a halál szimbolikus virágává válik. Vas István rózsái a szerelem virágai, a legszebben akkor nyílnak, ha Piroska-ihlette verseit írja szirmaikra. Az egyik legszebb versének címében is ott illatoznak: *Mikor a rózsák nyílni kezdtek*.

Egészen más a napraforgó európai karrierje. Kolumbusz hozta át Európába, valószínűleg Peruból. Addig Európában a gólyahírtől kezdve minden sárga virág napvirágnak számított. Az amerikai napraforgót a madridi botanikus kertben kezdték termesztetni, de gyors elterjedése ellenére nem vált haszonnövénné úgy, mint a krumpli, a kukorica és a kakaó. Értékesebbnek tartották magas növése miatt, és díszsövénynek használták. Örökkévalóság-szimbólum is lett, mint Napvirág. Az első festő, aki valami mást látott meg a napraforgóban, mint az addigi európai hagyomány, van Gogh volt, aki szinte önarcképnek tekintette, és rengeteg napraforgót festett, házának falait is napszínűre pingálta. Ami még ehhez a növényhez vonzotta: a mezőkön, falvakon élő emberek életének megfigyelése, akikről haszonnövényeik között festett képeket, ezzel besorolódott a nép létfenntartó anyagai közé. A napraforgó van Gogh óta a művész magányának szimbóluma is, ő maga így nyilatkozott róla: „A napraforgó valamiképpen teljesen az enyém.”

Van Gogh napraforgói átalakították a virágról való felfogást: Emil Nolde drámai csendéletén két hatalmas napraforgófej saját súlya alatt törik le száráról, James Ensor a „szegények eledele” témát dúsítja a napraforgókkal: *Virágok és zölkségek* című képén karalábé, kelkáposzta és zeller között virít mint tápanyag. Ettől a zölkséges csendeletről egyenes út vezet Szántó Piroskához, aki a két háború között új technikát és új eszközöket keresett az éhező tömegek életének ábrázolására: ezt találta meg sajátos expresszionizmusában. Képcímei: *Kofahajó, Karalábés csendélet*. Majd előtérbe kerül a napraforgó, amelynek emberszerű jelleget is ad.

Eljutott hát a napraforgó a szentendrei kertbe, a rózsá mellé. A rózsá tovább árasztja a szerelem illatát, a napraforgó olajjal és magvakkal látja el az embereket. Nem a két alkotó személyiségének különbségéből fakad témáik különös eltérése, hanem műnemük és a virágok történetéből.

Hadd nyújtsak át most egy csokrot — vérvörös rózsákból és élénksárga napraforgókból — Földes Imre születésnapjára, átkötve széles szalaggal, amire a tőle tanult fontos szót írnám: MIÉRT?

FÖLDES IMRE, MAÎTRE À PENSER

Földes Imre egyike a kulturális élet legkivételesebb személyiségeinek, akikkel volt szerencsém találkozni: professzor, pedagógus, az életnek és egy modern humanizmus-eszmének olyan követendő mintaképe, amely egészen ritka. És mindehhez még csodálatos humora is van, ami ebből mit sem von le!

Ebben az írásomban nemcsak Földes tanár úrhoz fűződő emlékeimről kívánok szólni, mert az csak múltba tekintés lenne, hanem arról az állandó érzésemről, hogy valóságosan „jelen” van az életemben: az, amit tanított, számomra valóban nem egy múltbeli emlék, hanem eleven, kreatív és naprakész vezérfonal. Mint egy mentor, egy időtlen barát, akinek a jelenlétét állandóan érzékelem a hivatásom gyakorlása közben, függetlenül attól, hogy fizikailag közel vagy távol vagyunk egymástól.

Földes tanár úrral való találkozásom a véletlen műve volt. Másodéves ösztöndíjas hallgató voltam a budapesti Liszt Ferenc Zeneakadémián Kocsis Zoltán és Kurtág György osztályában. viszont Földes tanár úr kurzusa nem volt benne a külföldi diákok számára ajánlott programban. 1986-ban már kezdtem jobban érteni és beszélni a magyar nyelvet, amelyet feltétlenül meg akartam ismerni, részben az ország kultúrája iránti tiszteletből, részben azért, hogy közelebb kerüljek ennek a számomra elbűvölő népnek a magyarságához és zenéjéhez.

Akkortájt a Zeneakadémián azt beszéltek az ott tanuló magyar diákok, hogy *„Van egy zseniális tanár, aki fantasztikus zenetörténeti kurzust tart. Az órákat nem lehet leírni. Ezt hallani kell!”* Így aztán félénken, az akkori, még kezdetleges magyartudásommal felfegyverkezve egy nap benyitottam a terembe, ahol Földes Imre tanár úr órát tartott: a lépcsőn felmenve a jobb oldali folyosón, ha jól emlékszem, a XXXVII-es terem volt a harmadik emeleten.

Ott egy olyan zeneakadémiai tanárt láttam, aki soha nem ült a katedrán, hanem sétált az asztalok között, partitúrákat mutogatva, illusztrálva a technikai, kompozíciós, történeti és egyéb aspektusokat. A magyarázatok és a zenehallgatás mellé mindenféle tárgyakat, művészeti alkotások reprodukcióit, saját tanulmányútjain vagy magánjellegű utazásai alkalmával készített fotókat mutatott nekünk,

az asszociációk és interdiszciplináris reflexiók egyfajta kaleidoszkópjával, amely 360 fokos látószögűvé szélesítette a zenéről való elmélkedést. És miközben beszélt, kezének magyarázó gesztusaival és szinte már színészi mimikával kísérte mondandóját, ami nekem, mint olasznak ráadásul szinte köznyelvszámba ment, hiszen a gesztusnyelv Olaszországban nagyon fontos!

Már nem is volt elengedhetetlen magyarul tudnom!

Sokszor elgondoltam, vajon mennyi fejfájást okozhatott a hagyományos akadémiai körökben az, hogy más szemmel kellett nézni, és a vitathatatlan tartalmi minőség és a diákság egyértelmű lelkesedése okán el is kellett fogadni Földes tanár úrnak ezt a didaktikai és tudományos módszerét, melyet oly sikeresen művelt, a járt utat maga mögött hagyva.

A tanórákon mindig megkért minket, diákokat, hogy értelmezzük vagy véleményezzük ezt vagy azt a fogalmat, még mielőtt ő maga hozzálátott volna, hogy annak az órának az „intellektuális utazására” invitáljon bennünket. Így indirekt módon — most már látom — arra ösztökölt minket, hogy mielőtt megosztaná velünk a saját nézőpontját, legyen igényünk az önálló véleményalkotásra (ha esetleg egyedül még nem jutottunk volna el idáig) akár egy koncertről, akár egy darabról, amelyet éppen játszunk.

Ő tehát nem olyan tanár, aki tálcán kínálja a megoldásokat, hanem egy *Maître à penser*, olyan mester, aki gondolkodásra nevel!

És hogy ez így igaz, túlzás nélkül állíthatom ma is, 63 éves koromban, amikor már nem vagyok éppen kamasz, mert amit és ahogyan tanított a Tanár Úr, az mind a mai napig alapvető referenciaként szolgál zongorista és tanári pályám számára.

Az ő rendhagyó munkamódszere engem is megfertőzött, és arra készítetett, hogy még az evidenciákat is megkérdőjelezzem, hogy folyamatosan éljek a kritikai, kreatív (épp ezért független) és mindenekfelett dialektikus megközelítéssel tanulmányaimban és kutatásaimban, vagyis hogy a nagyvilág zenésze és polgára legyek. Azé a szellemi és materiális nagyvilágé, melyet Földes Imre az óráival készítetett felfedeznem különböző látószögekből szemlélve és hallgatva azt, anélkül, hogy lecövekelnék a konvencionális és lapos megoldások kínálta megalkuvásnál, még ha az jelenti is a „kényelmesebb utat” ahhoz, hogy megéljem a művészetből, helyett, hogy a megismerésben való elmélyedést választanám.

Vagyis mindig ragyogó szemmel kell az életre és a zenére tekinteni, a kutatás iránti kíváncsisággal, soha nem beleragadni a rutinba. A zenetörténetet úgy előadni, hogy a zeneszerző módszerét és az őt körülvevő világ aspektusait is magyarázzuk, hiszen ez a kapcsolat ösztönzi a művészt arra, hogy a műalkotásokban a saját mindennapi létezését szublimálja, és csak az átlényegítésnek ez a képessége az, ami remekműveket hoz létre és ott univerzális nyelvvé alakul.

Ha megkérdeznénk Földes tanár urat, valószínűleg nem emlékezne részletesen minden apró fortélyra, mellyel igyekezett megértetni velünk mindezt, de az én emlékezetembe mélyen belevésődtek az ő órái! És könnyen el tudom képzelni, hogy ezzel nem vagyok egyedül, hanem sok más volt diákja érzi ugyanezt. Egyszer elmondta nekem, hogy nemcsak Magyarországon, hanem külföldön is nem egyszer történt, hogy utazásai során megállította valaki, és miután tisztelettel és hálával köszöntötte, kiderült, hogy egy régi diákja az. Így történt akkor is, amikor pár évvel ezelőtt (immár barátként megtisztelve) együtt utaztam vele Budapesten egy villamoson. Épp koncertre tartottunk, mikor megszólította őt egy öregdiák, és én jól szórakoztam — ő viszont szerényen hallgatott —, ahogy egy gyors statisztikát készítettem a megtartott kurzusairól, a tanítási évek számáról, és az jött ki, hogy nagyjából 6000 diák járt hozzá az évek alatt: egy kisváros lakossága!

Személyes életemben, mint a világtörténelemben is, nem hiányoztak a sötét pillanatok, de Földes Imre tanítása (nem utolsósorban ösztökélése a kortárs zene hallgatására) adott energiát ahhoz, hogy mindig előre tekintsek, bátorságot, hogy ne engedjem el a zenélés és a tanítás csodálatos lehetőségét, és hogy tovább folytassam a küldetést, mellyel a közönségnek és a fiatal zenészeknek közvetíthetem a zene evokatív és varázslatos hatalmát. Ezek az órák lényegüket tekintve jóval túlmutattak a zenetörténeten, eljuttatva hozzám a tanulás értékét és értelmét a valóság megismerésének végtelen kutatásával, és azzal a biztos tudattal, hogy a kultúra, az érzések, a művészetek, a béke és a nem fékevesztett emberiség kifejezése mindennek ellenére örök, csakúgy mint a Természet maga.

Köszönöm, Imre!

U.i. Abban a tisztességben volt részem, hogy 2007-ben épp Földes tanár úr meghívására tarthattam egy előadást a Liszt Ferenc Zeneakadémián az olasz zenei terminusokról *Zenei szakszavak nyomában* címmel. Ez nagyon megtisztelő és ugyanakkor nagyon megható is volt számomra. Szívesen emlékezem rá ezzel a fényképpel, mely az előadás után készült rólunk, Tihanyi László társaságában.

(Fordította Lax Éva)

Tisztelt Tanár Úr, kedves Imre bátyám!

Talán e helyen illendőbb volna mosolyt fakasztó történettel előállnom. Csoda, hogy nem adódik ilyen, különösen, mivel humorunk azonos anyagból formálódik: emlékszem egy Szegedről Pestre tartó autóútra, amelyen intellektuális fordulatokban gazdag, Téged meglehetősen felderítő viccet meséltem, amit azzal nyugtáztál, „ezt ma már milyen kevesen értik!” Kedélyes sztori helyett, kérlek, fogadj rövid emlékeztést.

„Kapcsolatunk” 1969-re nyúlik vissza, jóllehet tanítványod csak egy évtizeddel később, 1978–79-ben lehettem. Ám elsős gimnazistaként a *Mindenki zeneiskolája* tanárát arról faggattam, a műsorban a *Nyárkánont* miért nem iskolai tankönyvünk szerint John of Fornsete neve alatt játszottátok. Nem Te lettél volna, ha nem válaszolsz (noha képzelem, hány hallgatói levél ostromolt).

A diák azután cseppet sem csodálkozott, amint megismerte precíz, gondos, s ne takargassuk: előzékeny tanárát a Zeneakadémián. Ott persze már tudásod, a 20. századi zenetörténetben való fölényes jártasságod, világító elemzéseid kerítettek hatalmukba. Két jellemző gesztust nem felejték. A szemüveget gyakorta szemed elé toló mozdulatot, amely nem abból fakadt, hogy mindjárt leesnék, hanem a tisztánlátásra való állandó készenlétet jelképezte. És a visszatérő megszólítást: „édes gyerekek”. Nem negédesen, hanem eredendő kedvességgel. Ezt a tanári hozzáállást megszívlelendőnek tartanám minden pedagógusnak. Nem fölöttünk néztél át, hanem hozzánk beszéltél, mintegy meggyőzni akarván, akárcsak minden hallgatóságodhoz, a TIT-ben és egyebütt is. Nem ok nélkül rajzoltak körülötted a diákok, az ismeretre, lehulló véleménymorzsára vágyók a *Varsói Ősz* koncertjein és Általad szervezett külföldi utakon.

Ez a néhány sor nem átfogó portré, csupán főhajtás. Hogy is írtad 1969. július 10-éről felidézett leveled végén? „Talán Ön is egyetért velem abban, hogy ameddig a zenetudósok el nem döntik, hogy ki a komponista, a szerző megjelölését a Rádióban (de a tankönyvekben is!) helyesebb elkerülni.”

Hogy néhány legjelentősebb tanárunk közé tartozol, az eldöntetett, bármilyen fórumon ki lehet jelenteni... Köszönjük!

HOLLERUNG GÁBOR

Számomra a Tanár Úr maga a „gondolkodásmód”. Jelentős mértékben Földes Imrének köszönhetem, hogy a zene megértésére és megértetésére alkalmas gondolkodásmódom alakult ki. Az akkori Zeneakadémia megérzésekre és ösztönökre épülő oktatásában is, egyedülálló módon, világló csodaként képes volt arra, hogy adott esetben egy mű minden egyes hangját, ütemét megértesse velünk. Sosem felejttem el például a Kodály *Psalmus Hungaricus* elemzését, vagy a Schubert *Winterreise* utolsó, kintornás tételének elemzését.

Tanár Úrnak köszönhetem a zene magyarázása iránti elkötelezettségemet. Még főiskolás korunkban sokszor dobott mélyvízbe minket, olyan helyzetekbe, amelyekben már akkor sem volt kockázatmentes zenét magyarázni, tanítani, például egy építőipari szakmunkásképző intézetben. Ott komolyzenéről beszélni igazán nagy kihívás volt... Leegyszerűsítve az volt a feladat, hogy élve távozzon az ember. Mindazonáltal egy konkrét közönséggel való kommunikáció legfontosabb mechanizmusait is tőle tanultuk.

Azt sem felejttem el sosem, amikor magyarázta, hogy meg fogunk örülni, amikor látjuk, hogy valaki elalszik a közönség soraiban, vagy ha érzékeljük, hogy a fiatalok figyelmét nem sikerül lekötni. Emlékszem a szavaira: „Majd’ megőrülök én is, amikor semmi más nem izgat, csak hogy ne aludjon el az illető.”

Még egy nagyon nagy dolgot kaptunk tőle tanítványaiként: a kérdés és a válaszadás módszertanát.

Azért is nagyon hálás vagyok Tanár Úrnak, hogy maga mellé vett az akkori Népművelési Intézet karnagyképző tanfolyamán 20. századi zenetörténetet tanítani, és így, szerencsére, arra kényszerültem, hogy megismerjem az 1970-es évekig született jelentősebb alkotásokat.

Pályafutásom és gondolkodásmódom egyik meghatározó személyiségeként tisztetem Földes Imrét. Büszke és hálás vagyok a mai napig mindazért a figyelemért, intelemért, simogatásért és szidásért, amit tőle kaptam.

Isten éltesse őt sokáig! Máris elkezdtem azon gondolkodni, mit írjak majd századik születésnapjára...

FÖLDES 90

SZÜLETÉSNAPI GRATULÁCIÓ

Földes Tanár úr 90. születésnapja alkalmából nagy szeretettel gratulálunk, és minden elképzelhető jót kívánunk.

A születésnap mindig visszatekintésre és összegzésre inspirál.

Földes Imrével az 1970-es években találkoztunk, és attól kezdve csak azt figyelhettük meg, hogy ő nemcsak a Zeneakadémián tanít, hanem előadásával, írásaival, rádióadásaival, kérdéseivel minden pillanatban az egész országot tanítja, zenészeket, nem zenészeket egyaránt. Tanulmányai közül most két jelentős, nagy sorozatot emelek ki:

— *Hangrendszerek és hangsorok századunk zenéjében*

— *Jelenségek* (a *Muzsika* lapjain)

Emlékezetes rádiósorozata az 1970-es években a *Mindenki zeneiskolája* első 18 adása, melyet nagyszabású „Játsszunk vizsgát” fejtörő zárt. Akkor nem elfelejthető, feltöltődő, izgalmas időszakot éltünk át tanítványaimmal együtt. Nógrádi Gábor összefoglaló írását olvashatjuk erről az *Új Tükör* 1977. január 30-i számában: *A zene mindenkié ... lehet — Beszélgetés Földes Imre főiskolai tanárral* címmel.

Szeretném még megemlíteni Földes Imre egyik tanítványának, Solymosi Tari Emőkének írását (1994. augusztus 23.): *A tizenkettedik apostol hallgat — Beszélgetés Földes Imrével a zenepedagógia időszerű kérdéseiről*. A zárszó válaszában többek közt a következőt olvashatjuk: „A jó zenetanár alig különbözik a jó szülőtől. Ez is, az is valamennyi tapasztalatát, egyfajta teljességet ad át...”

Ezekből az írásokból sok mindent megismerhetünk, megtudunk a Tanárról, gondolkodásáról, szakmai tudásáról, az Emberről.

Az itt bemutatott fotók Földes egyik előadásán készültek. Jól látható rajtuk az a szuggesztivitás, ami minden eszközzel a **teljesség** megértését szolgálja, egész szellemét áthatja.

Régről (nem pontosan emlékszem a részletekre) egy nagyon kedves történet gyakran eszembe jut. Király Csaba több órára nem tudott elmenni. Félévzáráskor Földes tanár úr reagálása ez volt: „Ahelyett, hogy az órákra járt volna, megnyerte a Dohnányi-zongoraversenyt.”

A teljességre törekvés értékelismerő képességét érezhetjük.

Kedves Imre!

Isten éltesse! Boldog születésnapot! Sok köszönettel, szeretettel gondolunk rád!

FÖLDES IMRÉVEL

Földes tanár úr emberi és szakmai hozzáállásával, kisugárzásával, kedves, közvetlen természetével észrevétlenül kerítette hatalmába környezetét. Kétséget kizáróan a tökéletesség felé törekvő pedagógus eklatáns példája, aki tanításával, bölcsességével mindig maradandó élményt nyújtott környezetének, bármiről is esett szó, életről, zenéről.

Zeneakadémista éveimben egyik orgonagyakorlásom alatt beszélgettünk a zenei folyamatról a Tanár Úrral. Épp Bach *Dór tokkátáját* játszottam. A zenei előrehaladás megteremtéséről, az ívek összefogásáról volt szó. Azt mondta: „Már az első hang megszólalásakor tessék az utolsóira gondolni!”.

Ez a szemlélet azóta is nagy segítséget nyújt a művek megértésében, értelmezésében...

Kamaszgyerekként rengeteget komponáltam, sorra vittem hozzá a zongoradarabjaimat, beleértve a zongoraversenymet is. Az emlékezetes találkozásaink rendkívül inspirálóan hatottak rám, rengeteget tanultam szakmai tanácsaiból. Mindez nagyban hozzájárult a zeneszerzés alapjainak elsajátításához.

Hálás köszönet Tanár Úrnak azért az óriási emberi segítségért is, hogy bejelentkezhettem a lakásába pesti lakosnak, melynek folytán lehetővé vált, hogy 13 évesen a fülműtétemet egy pesti kórházban végezhessék el!

Isten éltesse Földes tanár urat!

AZ ÉN FÖLDESEM

...húsz perce ülök a papír felett, nem tudom a gondolataimat szavakká fékezni, hogy ki is volt Ő nekem. Ez máris botlik, mert: nekünk, ezreknek — rádión keresztül millióknak! Aki nemcsak tanított, de nevelt, a vakot látóvá, a siketet hallóvá. Elkezdtünk látni, ahogy Ő, egy teljesen más világot. Ha jobbat nem is, de mindenképpen szebbet. Ez inspirált, így már érdemes. Nem: csak így érdemes. Hogy az egyetemes zenetörténetet a madárcsicsergéssel kezdte, majd egyszer csak ott álltunk napkeltekor Mózesrel a Sínain; hogy a különböző művészeti ágak miként futnak össze; és hogy él ember Édentől keletre is. És minden egyes mondat mögött évtizedes kutatómunka, precíz felkészülés, mindez fáradhatatlan energiával és megszágyenítő lelkesedéssel. Megfertőződünk. Kigyógyulni nem akarunk. Ebből nem! Mert így érdemes, CSAK ÍGY. Köszönöm, vagyis KÖSZÖNJÜK, Tanár Úr!

Ha már Mózes, végezetül az ő szavai:

„És legyen az Úrnak, a mi Istenünknek jó kedve mi rajtunk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá nekünk, és a mi kezünknek munkáját tedd állandóvá!”

Nekik sikerült! És ahogy Mózesnek megadatott: bis hundert und zwanzig!

Sokan, nagyon sokan vagyunk, akik számára Földes Imre a legmeghatározóbb tanáregyéniség volt mind a Zeneakadémián, mind azon kívül. Földes Imre nem csak megmutatta, hogy a világból és annak művészetéből mi a szép, mi az érdekes, mi a meglepő, hanem a kezünkbe adta a kincseket. Kincsekkel megrakodva indulhattunk útnak. Azt hiszem, aki tanítványa lehetett, minden nap ebből a kincsestárból merít. Megtanított bennünket részleteiben és egészében látni a dolgokat. Megtanított választani, múzeumot, kiállítást látogatni. Amikor a Rómáról, Velencéről, Firenzéről szóló tanév után a legszerencsésebbek — és a legfelkészültebbek — elutazhattak vele élőben is látni a csodákat, egyben megtanulták a szakszerű városnézést is, és a helyes időbeosztást. Firenzében tölthettem el Tanár Úrral és kiválasztott akadémista társaimmal egy bő hetet. Csodálatos paloták, terek, hidak mellett haladtunk el. Amikor felnéztünk, elméláztunk, rögtön jött az intelem: „Gyerekek, ez minket most nem érdekel”. Ez lett életem egyik kulcsmondata.

Húsz éves koromtól kezdve koncertezem, sokat utaztam. Számomra azonban külföldi utazásaim Földes Imre óráin kezdődtek el tizennyolc éves koromban, a kivetített diáival bejártuk a világot. Amikor élőben láttam a gyönyörűséges épületeket, festményeket, szobrokat, nekem már ismerősek voltak, legfeljebb a méretükkel leptek meg. Emlékszem, 2006-ban először láttam Firenzében a Battisterót. Felhívtam. „Tanár úr itt állok a Porta del Paradiso előtt, hihetetlen!” Nem válaszolt, 5 másodperces csend. Mire megszólal: „Fiú, az északi és a déli kaput is meg kell nézni!!!”.

Életem nagy állomásainál gyakran megkérdeztem a véleményét. Mindig megerősített. Iránytű számomra. Az ízlés, a tisztesség, az őszinteség iránytűje. Ő sohasem hagyta, hogy az iránytűjét befolyásolják, eltérítsék. Az ő mértéke az én mértékemmé vált. Emberré nevelt bennünket.

Utánozhatatlan humora van. Születésnapja alkalmából meghívtuk hozzánk, el is jött. Legnagyobb gyermekem kiválóan ért az állatok nyelvén, van jó pár házikedvenc a lakásban. Egy hullámos papagájt is megszeliidített, az ember kezéről eszik, fejére, vállára ül.

Tanár Urat is rögtön a barátjává fogadta. Nem is váltak el egymástól, vállán ült az ebéd alatt is. Kérdeztem tőle: „mivel kéred a kávé, Tanár Úr?” Válasz: „Papagájjal”.

És van egy nyolcadik családtagunk is: egy hatalmas, ülő zsiráf. Emese a neve. A plüssállatot Zsuzsától és Tanár Úrtól kaptuk nászajándékba. De annyira megtetszett nekik, hogy maguknak is vettek egyet. Telefonban mindig megosztjuk egymással, hogy érzik magukat a testvérzsiráfok...

Csak ilyen életet akarok: ami tele van játékkal. Ő tanított meg erre a játékosságával. Éljen Földes Imre, kívánunk erőt, egészséget minden napjára a 90. esztendőn túl is!

„Nahát! Persze, ezt is ő mutatta meg... Vele hallgattuk... Hiszen ő elemezte velünk...” ...milyen gyakran villan be efféle érzésem — zenék hallgatása, tanítása vagy eljátszása közben...

...ki avatott be e zenék birodalmába? Nagyrészt ő, Földes Imre! Ahogy megy az idő, nem halványul, inkább erősödik bennem az óráin töltött idők nyoma. Az Előkészítő tagozaton ötven (!) évvel ezelőtt kezdődött, tizenhárom éves voltam — és máig kitart, sőt, egyre fontosabbnak látszik az egész. Mennyi zenehallgatási alapvetés, amit neki köszönhetek... Közben bevitt minket, előkészítő gyerekeket rádóműsorába is, a *Mindenki Zeneiskolájába* szerepelni. Így annak is tanúja lehettem, ahogy az 1970-es évektől zenészek és nem-zenészek százait hogyan szippantotta be e szent ügyekhez, fantasztikus kisugárzásával, lebilincselő kíváncsiságával, tudásvágyával, lelkesedésével. Akkor még rádióműsoroknak is volt kulturális értelmük, sokszor volt hatalmas közönsége Földes Imrének a 6-os stúdióban, otthoni rádióhallgató pedig ki tudja, hány tízezernyi kíváncsiskodó. A hallgatókat nemcsak felvillanyozta, de bátorította is: lehet szaktudás nélkül is érteni, élvezni e dolgokat. Abszolút demokratikus volt: hozzánk, zenészekhez épp olyan egyszerűen (miközben persze szakszerűen is) tudott szólni, mint akár a gyári munkásokhoz a rádióhallgatók soraiban. Akik közül sokan talán mélyebb híveivé váltak a „komolyzenének”, mint sok vájtabb fülű hallgatója. A mi osztályunkban Erdélyi Lászlónak, Kemenes Andrásnak, Nagy Péternek, Szokolay Baláznak és nekem magyarázott — Webern-tizenkétfokúságról, Monteverdiről, Weber *Bűvös vadászáról*, Stravinsky *Zsoltárszimfóniájáról*; játszanunk is kellett belőle zongorán. Berg *Wozzeckjének* motívumait és formáit elemezte velünk, Beethoven *1. szimfóniáját* is zongoráznunk kellett, Kurtág-zenéket hamarabb hallottunk nála, mint bárki bárhol (így már könnyebb volt később nekem a találkozás a szerzővel).

Reménytelen vállalkozás lenne felsorolni minden vele meghallgatott és megismert zenét, vagy a sokféle szempontot és sokféle szépséget lajstromozni, melyek felé figyelmünket irányította. Percek alatt teljes kulturális háttérrel vázolt föl — azért persze utána kellett nézni, utána kellett gondolni, és hallgatni... nem lehetett nem lelkesen. Én, bevallom, minden iskolai tananyag vagy szisztematikus tanítás alól mindig kibújtam valahogyan. De ez alól nem lehetett, nem is kellett kibújnom. Velem volt és velem maradt.

KEMENES ANDRÁS

Köszönök mindent.
A kíváncsiságot.
Az ismerni vágyást.
Keresést, fürkészt, kutatást.
A meg-, rá-, fel-, egymásratalálás heuréka-élményét.
A teljesség felét.
Az egész és rész dialektikáját.
A szó hatalmát.
A kimondhatatlanságot.

Liva libát
Goldberget
A nagy C-dúrt
És itt sok-sok zeneszerzőre gondolk
Kathleen Ferriert
Dies Irae-t
Játékot, játszást, játékosságot
Kurtágot

És nincs vége
Végtelenül
Köszönök mindent

Kemenes András tanár

A hét zeneművét.
Mousiké technē—μουσική τέχνη-t
És az azelőtti Európán kívüli lejegyzetlen,
lejegyezhetetlen muzsikát.
A múzsákat
A MUZSIKÁ-t
A PENGETŐ-t
Azt, hogy részese lehettem.
A Mindenki zeneiskolájának is.
Hogy majdnem felvételiztem a zenetudományi
szakra.
Sacra et profana
Cantata (Kantáta)
Éneklés
Partitúra
Le Sacre du printemps

Jetzt erkenne ichs stückweise

A TANÍTÁS MŰVÉSZÉRŐL

avagy

„...MAGA LESZ AZ UTÓDOM”

Hatalmas szerencsének, sőt valódi áldásnak tartom, hogy a Zeneakadémia Budapesti Tanárképző Intézetében három éven át Földes Imrénél tanulhattam zenetörténetet. Mindig az első sorban ültem, lehetőleg középen, és ittam a szavait, a mozdulatait. Emlékszem, még ha néha fáradt is voltam (reggel 8-kor az ember nincs mindig topon), az ő 120 perces előadásainak végére egészen felvillanyozódtam. Szípkázó, magával ragadó órákat tartott, kivételes szellemi tágasságot adva. Nála teljes egységben voltak a művészetek, zenetörténet-óráin természetes módon jelentek meg az építészeti, képző- és iparművészeti párhuzamok. Sőt, sokszor kifejezetten az utóbbiak jellegzetességeinek ismertetésével kezdte egy-egy zenetörténeti stíluskorszak bemutatását. De mindig felvillantotta a művészeteknek a történelemmel, a filozófiával, a vallással való összefüggését is. Szemléletmódot, viszonyulást tanított, világképet adott, azon túl, hogy igen átgondoltan és széleskörűen alapozta meg a zenetörténeti tudásunkat az ember előtti fizikai zenei jelenségektől kezdve a kortárs zenéig. Amit mondott, azt mindig illusztrálta is: nemcsak a zenei részleteket hallhattuk, hanem láthattuk a hozzájuk tartozó kottát, partitúrát is (1980-tól jártam hozzá; akkoriban a mainál jóval nagyobb munkát jelentett a rengeteg kotta lefényképezése, a diaképek elkészítése), és egy-egy fontosabb helyszínről csodás fotókat is, de persze festményeket, szobrokat, épületeket, mindent, amiről úgy gondolta, hogy általa közelebb kerülhetünk a témához. És micsoda izgatottsággal tudott ezekről is beszélni! Nemcsak a zenei nagyság iránt lelkesedett.

Amikor később felvettek a Zeneakadémia zenetudományi szakára, az ott tanultakat volt mire építenem. Ennek nagy volt a jelentősége, hiszen ott már nem kaptunk olyan egységes, kronologikusan felépített zenetörténet-oktatást, amit korábban Tanár Úrtól. Kaptunk viszont nagyszerű kurzusokat egy-egy témáról, és ezeket könnyű volt felhelyezni arra az erős vázrendszerre, amit Tanár Úr épített fel a fejünkben.

Tanár Úr a teljes személyiségünkre akart hatni: nemcsak az értelmünkre, hanem az érzelmeinkre is. Úgy is mondhatnám, hogy nemcsak a bal agyféltekének dolgozott, hanem a jobb agyféltekének is, és éppen ezért maradtak meg oly sokunk emlékezetében olyan elevenen az órái. Példát mutatott az igényességével, a maximalizmusával, a felkészültségével, a sokoldalúságával, a becsületességével, a mindig lobogó lelkesedésével, sőt szenvedélyességével, a nyitottságával... Ez utóbbinál álljunk is meg egy pillanatra! Tanár Úr úgy tudott beszélni a kortárs zenéről, olyan izgalmassá és érdekessé tudta tenni azt a kompozíciót is, ami nekünk esetleg elsőre nem tetszett, olyan alapvető értéknek mutatta be azt, hogy egy új darabhoz kíváncsisággal próbáljunk meg közeledni, hogy egyszerűen fel sem merült, sőt azóta sem képzelhető el, hogy valamit csak azért, mert új, csak azért, mert szokatlan, elutasítsunk. Aki Földes-tanítvány volt, annak természetes (na jó, nyilván csak a fogékonyabbaknak az) ez a fajta nyitottság. Tanár Úr ezt valahogy belénk kódolta. De ugyanígy képes volt felkelteni az érdeklődést más művészetek iránt is, annyira, hogy máig érzem, a rangosabb képzőművészeti kiállításokon éppen úgy „ott kell lenni” (ott is vagyok), mint egy-egy különleges koncerten. Apropos koncert... Diákként rengeteg hangversenyre jártam, és a Zeneakadémia kakasülőjéről gyakran láttam Tanár Urat a tanári páholyban. (És milyen öröm, amikor manapság ugyanebben a páholyban mellette ülhetek...) Sokszor egészen előrehajolt, állát rátámasztotta a korlátra, úgy figyelt, teljesen átadva magát a produkciónak. A pusztja jelenlétével is példát mutatott. Ő igazán hiteles, amikor arról beszél (gyakran tette ezt és teszi ma is), hogy milyen fontos az élő zene hallgatása, a hangversenyre járás.

Tanár Úr kivételes hatásfokkal formálta tehát a zenéhez és általában a művészetekhez való viszonyunkat. De a munkához való viszonyunkat is, hiszen mindig teljes erőbedobással dolgozott, és ezzel természetes módon alakította ki sokunkban annak az igényét, hogy a feladatunkat a lehető legjobban törekedjünk elvégezni.

Csodálatos volt látni a rá oly jellemző élénk kíváncsiságot, a minden új iránti érdeklődést. Sohasem felejttem el, amikor valamilyen közös szövegírói munkánk miatt Tanár Úr (körülbelül három évtizeddel ezelőtt) eljött hozzánk a lakásunkra. Férjem magas szintű informatikai tudása miatt számomra természetes volt, hogy igen korán, a legtöbb kollégámnál jóval korábban ismertem meg például a szövegszerkesztő használatát. Amikor Tanár Úrral dolgoztunk, akkor is a számítógépet használtam. Tanár Úr nem tudott betelni azzal, amit látott. Valósággal repesett. Rögvest megérezte a komputer adta beláthatatlan lehetőségeket. Szuperszonikus sebességgel sajátította el a számítógéphasználatot,

férjemet is megkérte, segítsen neki egy sokrétűen használható katalógust kiépíteni a kolosszális méretű lemezgyűjteményéhez. És azóta hol jár már...! Messze hagyott sokunkat, akik fiatalabbak vagyunk nála. Milyen jó, hogy elkészült a honlapja, és mennyi kincset oszt meg általa velünk ma is!

Amikor ott ültem az óráin az első sorban, és ámuldoztam, hogy milyen érdekes a zenetörténet, két dolgot határoztam el. Az egyik, hogy elvégzem a zenetudományi szakot, hogy mindabban, amit tőle tanultam, még jobban elmélyedhessek. A másik, hogy életem során igyekszem hozzá hasonló igényességgel és az övéhez hasonló intellektuális és emocionális hatással dolgozni. Pályámat zenei szakújságíróként kezdtem, de minden sikerem ellenére is arra vágytam, hogy taníthassak. Amikor aztán (1995-ben) elkezdtem zeneirodalmat tanítani a Szent István Király Zeneművészeti Szakközépiskolában, hatalmas lelkesedéssel fogtam a munkához. Igyekeztem az órákat a lehető legélményszerűbbé tenni, és amikor rám is olyan csillogó szemekkel néztek vissza az órákon, ahogyan korábban mi néztünk Tanár Úrra, akkor tudtam, jó úton járok. Én is készítettem zeneválogatásokat, amelyeket — Tanár Úrhoz hasonlóan — kazettára másoltam, és ugyanúgy a zenék felismerését tartottam legfontosabbnak, mint Tanár Úr. Elvégre mit ér a lexikális tudás, ha maga a zene nem itatja át az érzelmeinket, a gondolatainkat? Én is összeállítottam szöveggyűjteményeket, amelyeket magam fénymásoltam, aztán a lapokat otthon szortíroztam és fűztem össze, hogy a diákjaimnak kioszthassam. A példa, Tanár Úr példája mindig ott lebegett előttem, anélkül, hogy utánozni akartam volna őt. De hát ez is beletartozott a példába: Tanár Úr mindig is azt sugallta, hogy mindenkinek a saját egyéni adottságai és belső meggyőződése szerint kell dolgoznia. Egy adott feladatot sokféleképpen lehet jól elvégezni.

Valamikor 2001 táján Tanár Úr felhívott telefonon, és kérte, mielőbb látogassam meg, mert beszélni akar velem. Mondtam neki, hát beszéljünk most... Nem, nem, mondta, ez olyan természetű dolog, amihez személyesen kell találkozoznunk. Amikor megérkeztem hozzá, leültetett, megkínált sajtos tallérral (természetesen Ziegler-félével, ami a kedvence), majd nagyjából a második mondatával közölte (akkor még magázódtunk): „Hamarosan nyugdíjba megyek, megnéztem a fiatal kollégák munkáját, és úgy döntöttem, maga lesz az utódom.” Pont. Nem kérdezte meg, hogy én mit gondolok erről, bár nem is lett volna sok értelme, mert meg sem tudtam szólalni a meglepetéstől és a megtiszteltetéstől. Mint mindent, Tanár Úr az én főiskolai tanításba való bevezetésemet is tudatosan építette fel. Az első évben egy, aztán két évfolyamot adott át nekem, míg végül — amikor elérkezett nyugdíjazásának ideje —

rám bízta mind a három évfolyamot. Emellett újra beültem az óráira. Ugyanúgy jegyzeteltem, mintha hallgató lettem volna. Csoda volt számomra ez az „ismétlő kurzus”, hiszen láthattam, hogy Tanár Úr lelkesedése az eltelt két évtizedben mit sem változott, ugyanakkor a tudása még tovább gazdagodott, és az illusztrációkhoz felhasznált technika is naprakészebbé vált (egyre több lett a filmes szemléltetés). No és ekkor tanultam meg, milyen az igazi tanári profizmus. Ahogyan a karmesternek egy opera századik előadásán is ugyanúgy meg kell teremtenie a katarzist, egy tanárnak is éppen olyan frissen kell rácsodálkoznia a tanított remekműre a sokadik alkalommal, mint először. A diák így éli meg a közös felfedezés örömét, amit aztán sokáig a szívében őriz. Tanár Úrnál a tanítás tehát évtizedek elteltével sem vált rutinná, mindig meg tudott újulni, és mindig képes volt arra, hogy a teljes személyiségevel vegyen részt a folyamatban. Ez nemcsak abban nyilvánult meg, ahogyan a művekre egész valójával reagált, vagy ahogyan ráirányította a figyelmünket egy-egy meglepő vagy kiemelkedően mesteri részletre, hanem az órákba becsempészett apró emberi történetekben, anekdotákban is. Nevelt, növelt minket, nemcsak oktatott. Bámulatos ritmusérzékkel építette fel az órákat: pontosan érezte, mikor kell felpörgetni valamit, vagy hogy miből mennyi elég. Tőle tanultam meg, hogy egy tanóra is műalkotás, annak is megvan a maga művészi íve, csúcspontja, csattanója. És ezt előre meg kell tervezni, ki kell találni, fel kell rá készülni. Tanár Úr a művésze, sőt igazi virtuóza volt a tanításnak, az előadástartásnak.

Azóta már majdnem negyedszázada, hogy a Zeneakadémián tanítok. Amikor néha ellankadnék, mindig megjelenik előttem Tanár Úr élénk tekintete, és főleg az a megingathatatlan hit, az az elképesztő energia, ami áradt belőle tanításkor. És valami megmagyarázhatatlan csoda folytán ez a hit és energia belém költözik, és a fáradtság egy pillanat alatt eltűnik. Persze, a diákok érdeklődése, kedvessége is közrejátszik ebben, de tény, hogy sokszor egy-egy óra végén frissebb leszek, mint amilyen az elején voltam. És erről a csodás jelenségről mindig úgy gondolom, hogy ez is Tanár Úr tanításának máig tartó hatása. Mert ilyenkor a szeretet az, ami legyőzi a fáradtságot. A zene iránti szeretet, a diákok iránti szeretet, a tudás és az élmény átadásának szeretete és legyőzhetetlen vágya. És ha már szeretet... Életem egy igen nehéz periódusában Tanár Úr és a felesége, Zsuzsa (akit nemrég veszítettünk el) emberileg is szorosan mellettem álltak, fokozottan odafigyeltek rám, amit nem tudok eléggé megköszönni.

Közismert, hogy Tanár Úr mennyire szerette a Tudományos Ismeretterjesztő Társulatban végzett munkáját is. Ahogyan legendás rádiósorozataiban, a TIT-előadásokban is fel akarta kelteni a zene

iránti érdeklődést, és nem egyszerűen ismeretet, hanem személyiségformáló élményt akart adni. Így aztán azt is nagy megtiszteltetésnek éreztem, amikor arra kért, tartsunk a TIT-ben közösen egy nagyszabású zenetörténet-sorozatot. Úgy gondolta, nagyjából ugyanazokat a témákat fogjuk érinteni, mint a főiskolai tanításban, de még részletesebben, még több impressziót adva. Azt persze akkor talán még ő sem sejtette, hogy ez egy hatéves sorozat lesz, vagyis dupla olyan hosszú, mint a főiskolai kurzus! Életem egyik legösszetettebb, ugyanakkor leghasznosabb munkája volt ez, amelynek eredményeit a mai napig számtalan formában tudom hasznosítani. Akkor persze komoly erőfeszítést jelentett, hogy a felnőtt (nem zenei pályára készülő) közönséget a lehető legérdekesebben, a lehető legtöbb hangzó és vizuális szemléltetést nyújtva, figyelmüket minél erősebben megragadva vezessem be az adott korszakba, az adott zeneszerző életművébe. Éjszakákon át keresgéltem a képeket, amiket érdemes kivetíteni, órákon át hallgattam a zeneműveket, hogy vajon melyik rész lenne a hallgatók számára a legemlékezetesebb, vagy hogy melyik operarendezést, melyik hangverseny filmfelvételét válasszam,

szóval ugyanazzal az igénnyel közelítettem meg a feladatot, ahogy Tanár Úrtól láttam. Mindig meghallgattuk egymás előadásait, hogy teljes egységben tudjunk dolgozni. El lehet képzelni, mekkora feladat volt ez: ugyanannak a közönségnek minden második előadást én tartottam. A lécs magasan volt, és sok-sok munka kellett az átugrásához. Ez volt a legjobb iskola számomra mind a tanításhoz, mind a koncertszerkesztéshez és -vezetéshez. Tanár Úr — és mennyire jellemző rá ez is — mindig elmondta az előadásaim után, hogy mi minden tetszett neki, esetleg apró kis javítanivalókat is javasolt, például felhívta a figyelmemet arra, hogy egy-egy német szót hogyan kell helyesen hangsúlyozni. Igen, ilyen apróságokra is odafigyelt.

Ha már a dicséretnél tartunk: Tanár Úr a mai napig a koncertek után is szinte minden alkalommal gratulál a művészeknek, és mindig meg is mondja, mi az, ami annyira magával ragadta. Ezt nekünk is elmagyarázta egy zenetörténet órán: ha őszintén el akarunk ismerni valakit, nem elég azt mondani:

„gratulálok”, hanem konkrétumokat kell mondani, pontosan megnevezni néhány dolgot, ami különösen tetszett, és persze esetleg azt is, amit másképp képzelnénk, persze jóindulattal, segíteni akarással.

Hogy koncertszerkesztői, műsorvezetői munkámban mennyit köszönhetek Tanár Úrnak, azt most csak röviden érzékeltetném. Azokat a különleges művészeti sorozatokat, amelyeket szerkeszttek és vezettek (a *Pastorale* címűt 27 éve, a *Felfedezőúton* címűt pedig 12 éve) és amelyekben a társművészetek is helyet kapnak a zene mellett, aligha tudtam volna létrehozni Tanár Úr szemléletalakító hatása nélkül. Eddig közel hétszáz ilyen produkciót találtam ki és vezettem le a színpadon, több százezer (a tévéadásoknak köszönhetően valószínűleg már milliónyi) nézőnek, és óriási öröm számomra, hogy Tanár Úr — gyakran a feleségével együtt — sok ilyen előadásra eljött, és utána mosolyogva, csillogó szemmel fejezte ki, mennyire elégedett. Amikor láttam az őszinte lelkesedést és a tanári büszkeséget az arcán, az kimondhatatlan örömmel töltött el. Ilyenkor úgy éreztem, emiatt is érdemes volt éjszakákon át dolgozni azért, hogy a lehető legjobban valósítsam meg azt, amit megálmodtam. Mindig is tudatában voltam, hogy az ő tanításának milyen nagy része van az én eredményeimben.

1991-ben készítettem vele egy interjút a *Parlandónak*. A címe egy tőle származó idézet volt: „...Ha szépnek talállok valamit, szeretném, ha más is szépnek találná”. (*Parlando* 1991. 2. szám, 9-13.) Mondhatnám, ilyen egyszerű Földes Imre titka, de persze — mint jelen írásom is mutatja — a csoda sok mindenből áll össze.

Drága Tanár Úr! Isten éltesen még nagyon sokáig, erőben, egészségben, lelkesedésben, valamennyiünk örömére és épülésére!

Ui. Amikor Tanár Úr 75 éves lett, hosszabb köszöntőt mondtam a tiszteletére, amely szintén megjelent a *Parlandó*ban. Kilenc virtuális virágszálat adtam át neki ebben. Szeretettel ajánlom elolvasását azoknak, akik Tanár Urat hozzám hasonlóan szeretik és tisztelik: „A 75 esztendő Földes Imre köszöntése”. (*Parlando* 2009. 3. szám, 30–33.) <http://www.parlando.hu/2009-3-08.htm>

„ÉDES GYEREKEK!”

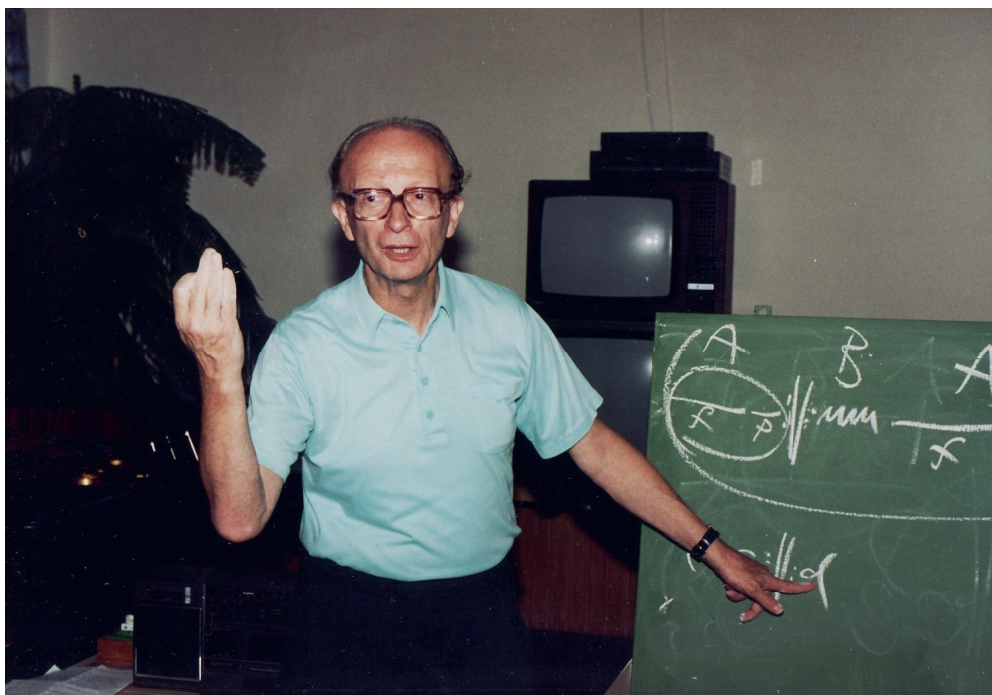
Bejártuk a zene elméletének, a zene történetének tájait, ott álltunk a Thomaskirchében — Johann Sebastian Bachra emlékezve, ellátogattunk Stravinsky és Gyagilev sírjához, jártunk Mozart és Chopin szülőházánál, láttuk, hol szólaltak meg Vivaldi concertói, hol született és hol élt Puccini, hol hangzott föl először Du Fay motettája — a firenzei Dómban. Megnéztük a Villa d’Este szökőkútjait, hallhattuk a *Traviatát* a La Fenicében és Pollinit Salzburgban, Schiff Andrást a Mondseenél... És láttunk temérdek szépséget Róma, Firenze, Velence múzeumaiban.

Köszönöm, hogy együtt kalandozhattam Veletek!

Barátaimnak, kollégáimnak, egykori diákjaimnak, zenehallgató ismerőseimnek és persze hozzátartozóiknak ezen az úton hívom fel a figyelmét, hogy ha nincs is még teljesen kész, de (nagyszerű munkatársaim, Kenéz László és Jakab Géza segítségével) megszületett a honlapom:

www.foldesimre.hu

Olyan mennyiségű olvasnivalót, hallgatnivalót adhatok közre, amit évek, évtizedek óta csak reméltem. Mindkét rádió-sorozatomban: a *Mindenki zeneiskolája* és a *Zenetörténet mindenkinek* (a Magyar Rádió szíves hozzájárulásával!), a több évre szóló *Zenetörténeti Antológia* (a hajdani Tanárképző Főiskolai és Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemi zenetörténet-óráim anyaga, digitalizált formában) sehol máshol, csak itt található meg. Itt vannak beszélgetéseim zeneszerző-kortársaimmal (korombeliekkel és fiatalabbakkal), hangrendszerekről és zenei jelenségekről írott kistanulmányaim, *A hét zeneműve* sorozatban elhangzott rádióelőadásaim (köztük a nyomtatásban soha-meg-nem-jelentek), európai fesztiválokról, eseményekről tájékoztató útibeszámolóim, zenei életünkről, a zeneoktatásról megfogalmazott írásaim, és legkedvesebb tanulmányom, *A „Dies irae...” dallamról* szóló is. Szeretettel ajánlom mindezeket kíváncsi olvasóim, hallgatóim figyelmébe!

NÉVJEGYEK

ÁBRAHÁM (BÓDISS) EDIT (*1970)

szolfézstanár

APAGYI MÁRIA (*1941)

zongoratanár, zongoraművész

DR. BALOGH VERA (*1972)

historikus fuvolaművész, kutatótanár

BIRTA ENDRE (*1975)

fotográfus

CSALOG GÁBOR (*1960)

zongoraművész, zeneszerző, kamarazene-tanár

CSOMAY ZSÓFIA (*1940)

építész, belsőépítész

DEBRECZENI TÓTH ÁGNES

énektanár, korrepetítor, karnagy

DETRE VILLŐ (*1943)

belsőépítész

DOMAHIDY LÁSZLÓ

opera- és kamaraénekes (basszus), rádiós és televíziós műsorvezető, két alkalommal „Európa hangja”

FARNADI TAMARA (*1968)

ének-zene tanár, karnagy, a Kokas-pedagógia és a Dinamikus Zenepedagógia oktatója, mesepedagógus

FELVÉGI ANDREA (*1955)

fotográfus

FLASKAY BENCE (*1991)

harsonaművész

FÜLEI BALÁZS (*1984)

Liszt-díjas zongoraművész, a Zeneakadémia tanszékvezető egyetemi docense

DR. GERŐ KATALIN (*1947)

ügyvéd, szobrász, a Zeneakadémia Baráti Köre, a Magyar Haydn Társaság és a Budapesti Fesztiválzenekar Egyesület elnökségi tagja

GŐZ LÁSZLÓ (*1954)

harsonaművész, a Budapest Music Center alapítója és vezetője

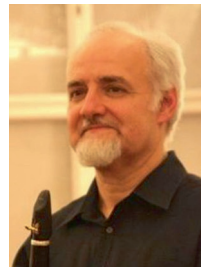

HOLLERUNG GÁBOR (*1954)

karmester, a Budafoki Dohnányi Zenekar zeneigazgatója, a Budapesti Akadémiai Kórustársaság karnagya

HOLLÓS MÁTÉ (*1954)

Erkel- és Bartók Béla – Pásztory Ditta-díjas zeneszerző

HORN ANDRÁS (*1954)

klarinét-művésztanár, a miskolci és budapesti konzervatórium tanára, tanszakvezető, a miskolci ZTI adjunktusa

HORVÁTHNÉ DR. CSOMÓ ORSOLYA (*1970)

egyházzenész, karnagy, egyetemi adjunktus

JAKAB GÉZA (*1965)

zongoratanár, zenetörténész, szerkesztő, nyelvi lektor

KECSKEMÉTI GÁBOR (*1953)

a Magyar Rádió zenei szerkesztője,
a Kolibri Színház zenei munkatársa

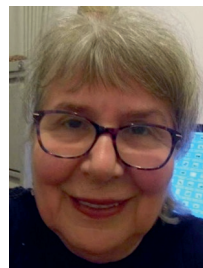

KEMENES ANDRÁS (*1961)

ember, tanár, zenész

DR. KERTÉSZ-WILKINSON IRÉN MARGIT (*1950)

ének- és zongoratanár, egyetemi előadó, etnomuzikológus

KIRÁLY CSABA (*1965)

Liszt-díjas zongora- és orgonaművész,
a Pécsi Tudományegyetem egyetemi tanára

KOVÁCS-MOLNÁR JUDIT (*1957)

történész, nyelvtanár, fordító

LAKATOS GYÖRGY (*1960)

Liszt- és Bartók Béla – Pásztory Ditta-díjas fagottművész,
a Zeneakadémia egyetemi docense, volt tanszékvezetője

LÁZÁR ESZTER (*1937)

kórusvezető, a Magyar Rádió zenei szerkesztője,
a FÉSZEK Művészklub művészeti programszerkesztője

MALINA JÁNOS (*1948)

zenetörténész, a Magyar Haydn Társaság elnöke

MASA ANITA (*1972)

énekművész, Sabbathsong Klezmer Band

MÉSZÁROS ISTVÁN (*1941)

fotográfus, operatőr

NAGY LÓRÁNTNÉ (KOVÁCS BARBARA) (*1951)

óvodapedagógus, fejlesztőpedagógus, szolfézs-zeneelmélet
tanár, író, költő, zeneszerző, illusztrátor

NAGY PÉTER (*1960)

zongoraművész, a Zeneakadémia és a
stuttgarti Zeneművészeti Főiskola tanára

PAJZS GÁBOR (*1953)

Karmester, zeneszerző, harsonatanár

POSSENTI, FRANCESCO MARIO (*1961)

zongoraművész, az Ottorino Respighi Konzervatórium (Latina)
pedagógiai tanszékének professzora

RÉVÉSZ DORKÁS (*1969)

angol-ének-zene-karvezetés szakos középiskolai
és általános iskolai tanár

SIMON IZABELLA (*1969)

zongoraművész

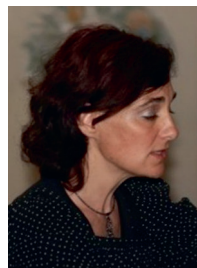
DR. HAB. SOLYMOSI-TARI EMŐKE (PHD) (*1961)

zenetörténész, a Zeneakadémia egyetemi docense,
az MMA rendes tagja, a Művészetelméleti Tagozat vezetője

SZEPES ERIKA (*1946)

irodalomtörténész, klasszikus filológus, művelődéstörténész,
főszerkesztő, az ELTE és a Zeneakadémia mb. egyetemi tanára

SZOMBATFALVY CSILLA (*1969)

zenetanár, karvezető, egyházzenesész

TIHANYI LÁSZLÓ (*1956)

zeneszerző, karmester, egyetemi tanár

TÓTH ENDRE (*1986)

zenetörténész, szerkesztő, műsorvezető

DR. UHERECZKY ESZTER (*1966)

a Marczibányi téri Kodály iskola Artisjus-díjas karnagya és énektanára, a SZTE Zeneművészeti Karának egyetemi docense

VÁRJON DÉNES (*1968)

zongoraművész

ZELINKA TAMÁS (*1946)

nagybőgő-, szolfézs- és általános iskolai ének-zenetanár, ny. kulturális vezető főtanácsos, a *Parlando* felelős szerkesztője

TARTALOMJEGYZÉK

ZELINKA TAMÁS: Briliáns tanárom	4
SIMON IZABELLA – VÁRJON DÉNES: Drága Imre!	6
ÁBRAHÁM (BÓDISS) EDIT: Földes tanár úr 90	7
HORN ANDRÁS	8
NAGY LÓRÁNTNÉ (KOVÁCS BARBARA): Emlékeim Földes tanár úrról	9
RÉVÉSZ DORKÁS	10
GŐZ LÁSZLÓ: A szív megszakad!! Egy nőna!	12
DETRE VILLÓ: Földes Imréről	14
CSOMAY ZSÓFIA: A kórusról	16
CSOMAY ZSÓFIA: A Momento Kórus története	17
PAJZS GÁBOR: Földes tanár úr	18
SZOMBATFALVY CSILLA: Földes tanár úr 90. születésnapjára	20
DOMAHIDY LÁSZLÓ: Földes Imre tanár úr 90	22
BALOGH VERA: Földes tanár úr	25
DEBRECZENI TÓTH ÁGNES: Tanár Úr — A FÖLDES!	26
HORVÁTHNÉ DR. CSOMÓ ORSOLYA: Találkozásaim Földes Imrével	28
JAKAB GÉZA: Na várj csak!	29
DR. KERTÉSZ-WILKINSON IRÉN MARGIT: Földes tanár úr tiszteletére	35
FLASKAY BENCE	38
KOVÁCS-MOLNÁR JUDIT: Földes tanár úr 90 éves!	40
GERŐ KATALIN	45
UHERECZKY ESZTER — FARNADI TAMARA: A művészet tanítása — a tanítás művésze: Földes Imre	46

TÓTH ENDRE: Földes Imre 90	48
MALINA JÁNOS: Főhajtás a 90 éves Földes Imre előtt	50
KECSKEMÉTI GÁBOR: Földes Imre 90. születésnapjára	52
LÁZÁR ESZTER: Kedves Imre!	54
TIHANYI LÁSZLÓ: Földes Imréről	57
LAKATOS GYÖRGY: Földes egyperces	58
NAGY PÉTER: Drága Tanár Úr, Drága Imre, avagy Drága Imre, Drága Tanár Úr!	60
SZEPES ERIKA: Az egyik legfontosabb szó — Földes Imre 90. születésnapjára	61
FRANCESCO MARIO POSSENTI: Földes Imre, Maître à penser	64
HOLLÓS MÁTÉ: Tisztelt Tanár Úr, kedves Imre bátyám!	68
HOLLERUNG GÁBOR	69
APAGYI MÁRIA ÉS AKKORI TANÍTVÁNYAI: FÖLDES 90 — Születésnap gratuláció	70
KIRÁLY CSABA: Földes Imrével	72
MASA ANITA: Az én Földesem	73
FÜLEI BALÁZS	74
CSALOG GÁBOR	76
KEMENES ANDRÁS	77
SOLYMOSI TARI EMŐKE: A tanítás művészeről, avagy „...maga lesz az utódom”	78
FÖLDES IMRE: „Édes gyerekek!”	86
Névjegyek	88

A borítón FELVÉGI ANDREA, a hátsó borítón BIRTA ENDRE felvétele látható. A Földes Imre pécsi előadásán az 1980-as években készült, 11 képből álló sorozat MÉSZÁROS ISTVÁN munkája. A 6. és 13. oldalon látható képeket SOLYMOSI TARI EMŐKE, a 67. oldal képét KEMENES ANDRÁS, a 75. oldal képét FÜLEI BALÁZS, a 83. és 85. oldal képeit FÖLDES JUDIT készítette.

Nem tudom már, kiről mondták, hogy a névkártyáján semmi más nem szerepel, csak a neve. Nem kell végzettségeinek, díjainak, titulusainak hosszú sora, mindenki tudja, kiről van szó, mert a név maga többet ér minden szónál. A magyar zenei életben ez pontosan ráillik Földes Imrére, sőt, még a keresztnévét sem kell kimondani, elég annyi: a FÖLDES. Ha a „te is a Földeshez jártál?” kérdésre „igen” a válasz, máris megvan a közös nyelv, fülünkben magától megszólal az indiai rizsültető munkadal, Messiaen *Egzotikus madarai*, Machaut *Hoquetus Davidja*, vagy a *Wozzeck*, az *Egy varsói életbenmaradott*, Stravinskytól *A bagoly és a cica* — hiába sohasem találkoztunk addig, mégis egy az élmény, egy a nyelv: egy vérből valók vagyunk. Neve, mely minőségjelzővé emelkedett, ezeket kovácsol össze. Zenei ismeretterjesztés és zenetörténet-oktatás, egyetemes művészetszemlélet, lelkesedés és színvonal, követelmény és emberség mind belefoglalható egyetlen, jelképpé nemesült szóba:

FÖLDES